

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
12. prosince 2006
VĚC BAJRAMI
(Rozsudek ve věci Bajrami v. Albánie)

Evropský soud pro lidská práva – Čtvrtá sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci Sir Nicolas Bratza, předseda, G. Bonello, M. Pellonpää, K. Traja, L. Garlicki, L. Mijovičová a J. Šikuta a dále T.L. Early, tajemník sekce, po projednání na neveřejném zasedání ve dnech 10. října a 21. listopadu 2006 vynesl posledně uvedeného dne následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad vznikl na základě stížnosti (č. 35853/04) proti Albánské republice, předložené Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) etnickým Albáncem z Kosova Agim Bajrami (dále jen „stěžovatel“) dne 27. září 2004.

2. Stěžovatel byl zastoupen E. Muratajovou, advokátkou provozující praxi ve městě Fier. Albánská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svým zmocněncem S. Putem z Ministerstva zahraničních věcí.

3. Dne 14. března 2005 Soud rozhodl postoupit stížnost Vládě. Podle ustanovení čl. 29 § 3 Úmluvy Soud rozhodl přezkoumat meritum stížnosti současně s její přípustností.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

4. Stěžovatel se narodil v roce 1964 a žije v Caralavě, v municipalitě Shtime (Kosovo).

5. Dne 28. dubna 1993 se stěžovatel oženil s F.M., albánskou občankou. Z manželství se dne 20. ledna 1997 narodilo dítě I.B. V roce 1998 se stěžovatel s F.M. rozešel.

6. F.M. se spolu se svou dcerou odstěhovala do města Vlora v Albánii ke svým rodičům.

7. Dne 6. května 1999 stěžovatelova manželka, která použila falešné doklady, uzavřela sňatek s jiným mužem, aniž by se předtím se stěžovatelem rozvedla.

8. Ukazuje se, že 15. září 1999 Okresní soud Vlora zrušil druhé manželství F.M. Blíže nespecifikovaného dne F.M. uzavřela manželství s H.I., albánským občanem žijícím v Řecku.

9. Po několik let následujících po uzavření třetího manželství F.M. průběžně vyjížděla do Řecka a svou dceru ponechávala na dlouhá období u svých rodičů ve městě Vlora, nebo ji brala s sebou se souhlasem stěžovatele do Řecka.

10. F.M. a její rodiče zakazovali stěžovateli, aby se se svou dcerou stýkal. Od svého rozchodu s F.M. bylo stěžovateli dovoleno vidět jeho dceru pouze dvakrát, a to v září 2000 a v květnu 2003.

1. Rozvodové a pečovatelské řízení

11. Dne 24. června 2003 zahájil stěžovatel rozvodové řízení před Okresním soudem Vlora.

12. Dne 26. června 2003 požádal stěžovatel Policejní okrsek Vlora, aby zablokoval pas jeho dcery vzhledem k tomu, že jeho manželka plánuje odvézt svou dceru do Řecka bez jeho souhlasu.

13. Navzdory stěžovatelským žádostem adresovaným Policejnímu okrsku Vlora se ukazuje, že jeho manželka odvezla dne 15. ledna 2004 dítě do Řecka, přičemž použila úřední osvědčení, v němž byla stěžovatelova dcera zaregistrována pod jménem I.M. s použitím příjmení F.M.

14. Stěžovatelova manželka se ústního jednání nezúčastnila. Její otec před soudem jako svědek vypověděl, že jeho vnučka je se svou matkou v Řecku a žije zde jako ekonomický uprchlík.

15. Dne 4. února 2004 Okresní soud Vlora manželství rozvedl. Soud svěřil dítě do péče stěžovateli s odůvodněním, že jeho manželka nemá o život dítěte zájem, že její bydliště není stabilní a že se na dlouhá období od dítěte separuje.

16. Dne 19. března 2004 bylo rozvodové a pečovatelské řízení ukončeno.

2. Exekuční řízení

17. Dne 5. dubna 2004 vydal Okresní soud Vlora příkaz k výkonu rozsudku Okresního soudu Vlora ze dne 4. února 2004.

18. Dne 13. července 2004 Soudní kancelář Vlora stěžovatele informovala, že není možné rozsudek vykonat, jelikož dítě se nenachází v Albánii.

19. Ve dnech 15. srpna 2004 a 13. ledna 2005 se stěžovatel odvolal k albánskému Ministerstvu spravedlnosti, aby mu zajistilo návrat jeho dcery.

20. Dne 11. ledna 2005 otec F.M. při výslechu soudním úředníkem prohlásil, že F.M. a dítě žijí v zahraničí a že on nemá žádné zprávy o jejich pobytu. Soudní úředníci navštívili byt F.M. třikrát mezi lednem 2005 a květnem 2005.

21. V květnu 2005 informovala Okresní policejní stanice Selenice soudní úředníky, že F.M. a její dcera nežijí v Aténách a že otec F.M. se odstěhoval na neznámou adresu v Tiraně.

22. V červenci 2005 informovala soudní kancelář stěžovatele, že za účelem splnění podmínek dvoustranné smlouvy mezi Albánií a Řeckem musí podat žádost a uvést přesnou adresu dítěte v Řecku.

23. Stěžovatel zaslal četné žádosti albánským úřadům, řeckému velvyslanectví v Albánii, albánskému ombudsmanovi a ombudsmanovi Kosova s cílem obdržet pomoc při zajištění exekuce rozhodnutí o péči o dítě.

3. Trestní řízení ohledně únosu dítěte

24. Dne 14. srpna 2004 dal stěžovatel podnět k trestnímu řízení u Okresního soudu Vlora proti jeho bývalé manželce, kterou obvinil z únosu dítěte.

25. Dne 13. října 2004 Okresní soud Vlora informoval albánského ombudsmana, že u něho nebyla podána žádná obžaloba ohledně únosu stěžovatelova dítěte.

4. Trestní řízení proti A.C.

26. Dne 15. prosince 2003 dal stěžovatel podnět k trestnímu řízení proti A.C., zaměstnankyni Matričního úřadu. Obvinil ji z padělání různých dokumentů, které umožnily F.M. unést I.B. z Albánie, a zejména z padělání dokumentů prohlašujících jeho manželku za neprovdanou a z pozměnění příjmení jeho dcery.

27. Dne 26. ledna 2004 Okresní soud Vlora rozhodl řízení přerušit.

5. Poslední vývoj

28. Dne 22. srpna 2006 informovala Vláda Kancelář Soudu, že dne 31. března 2006 Odvolací soud Vlora zrušil rozsudek o péči ze dne 4. února 2004 s odůvodněním, že F.M. nebyla řádně informována o pečovatelském řízení týkajícím se její dcery. Vnitrostátní soud rozhodl postoupit případ Okresnímu soudu Vlora k novému posouzení, takže pečovatelské řízení dosud stále probíhá.

29. Dne 23. srpna 2006, na základě žádosti Kanceláře Soudu, stěžovatel uvedl, že nikdy nebyl informován o zahájení nového řízení, ani o jeho výsledku.

30. Řízení bylo zahájeno advokátem F.M. a proběhlo za nepřítomnosti stěžovatele.

II. Relevantní mezinárodní a vnitrostátní právo

A. Relevantní mezinárodní právo

1. Haagská úmluva o civilních aspektech mezinárodního únosu dítěte

31. V současné době Albánie neratifikovala Haagskou úmluvu ze dne 25. října 1980 o civilních aspektech mezinárodního únosu dítěte.

2. Úmluva OSN o právech dítěte

32. Článek 11 Úmluvy o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989, ratifikované Albánií dne 27. února 1992, vyžaduje, aby smluvní strany přijaly opatření k boji proti nelegálnímu transferu dítěte do zahraničí a jeho nevrácení. Za tímto účelem mají státy podporovat uzavírání dvoustranných a mnohostranných dohod nebo přistupovat k existujícím dohodám.

3. Dvoustranná dohoda o vzájemné pomoci v civilních a trestních věcech mezi Řeckem a Albánií

33. Tato dohoda, podepsaná 17. května 1993, byla ratifikována Albánií na základě zákona č. 7760 ze dne 14. října 1993 a Řeckem na základě zákona č. 2311/1995. Články 2, 3, 23 a 24 dohody dávají možnost ministerstvům spravedlnosti obou smluvních stran spolupracovat při uznávání a exekuci na svých územích konečných rozsudků vynesených orgány druhé strany v civilních, rodinných a obchodních věcech.

B. Relevantní vnitrostátní právo a praxe

34. Občanský soudní řád, který upravuje, inter alia, vykonávání konečných rozsudků, neobsahuje žádná ustanovení specificky aplikovatelná na transfer péče o dítě. V důsledku toho se aplikují mutatis mutandis obecná procesní pravidla o vykonávání rozsudků.

35. V případech, kde rodičovo odmítnutí vyhovět je trestným činem, je třeba věc postoupit orgánům činným v trestním řízení.

36. Nevyhovění konečnému rozhodnutí ohledně péče o děti může být trestné podle článku 127 trestního zákona.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Předběžná námitka Vlády

37. Vláda tvrdila, že stěžovatel nevyčerpal vnitrostátní opravné prostředky, které měl k dispozici. Vláda argumentovala, že stěžovatel nenastolil otázku nečinnosti Soudní kanceláře Vlora podle článku 610 občanského soudního řádu. Podle tvrzení Vlády přiznává toto ustanovení jednotlivcům právo napadnout jednání soudních úředníků u okresního soudu. Stěžovatel tudíž nevyužil tento opravný prostředek, přestože se se svými poža-

davky, v nichž uváděl nečinnost soudních úředníků, obrátil na ministra spravedlnosti a na jiné orgány.

38. Stěžovatel napadl účinnost opravného prostředku, který vláda zmínila. Tvrdil, že dalším odvoláním by nedosáhl základního účelu, a to obnovení styku se svou dcerou. Uvedl, že během dvou let, jež následovala po rozhodnutí o péči, předložil státním orgánům několik stížností. V nich byly obsaženy podněty k zahájení trestního řízení pro únos dítěte a neustálé žádosti o to, aby rozsudek byl urychleně vykonán v zájmu jeho dcery. V důsledku toho stěžovatel uvedl, že tvrzení Vlády jsou neopodstatněná.

39. Soud připomíná, že účelem článku 35 je dát smluvním státům možnost předejít nebo napravit porušování Úmluvy, jež je vůči nim uplatňováno, ještě předtím, než mu jsou tato tvrzení předložena (viz např. *Hentrich v. Francie*, rozsudek ze dne 22. září 1994, Série A č. 296-A, str. 18, § 33 a *Remli v. Francie*, rozsudek ze dne 23. dubna 1996, Reports of Judgments and Decisions 1996-II, str. 571, § 33). Stížnost, jež má být předložena Soudu, musí být tudíž nejprve předložena příslušným vnitrostátním soudům, a to alespoň co do svého obsahu, v souladu s formálními požadavky vnitrostátního práva a v rámci předepsaných lhůt. Nicméně jediné prostředky, jež musí být vyčerpány, jsou takové, které se vztahují k tvrzenému porušení a které jsou současně dosažitelné a dostačující. Existence takovýchto opravných prostředků musí být dostatečně jistá nejen v teorii, ale i v praxi, jinak budou postrádat požadovanou dostupnost a účinnost; je povinností žalovaného státu prokázat, že tyto různé podmínky jsou splněny (viz zejména *Vernillo v. Francie*, rozsudek ze dne 20. února 1991, Série A č. 198, str. 11-12, § 27 a *Akdivar a ostatní v. Turecko*, rozsudek ze dne 16. září 1996, Reports 1996-IV, str. 1210-11, § 65-68).

40. Soud poznamenává, že stěžovatel si stěžoval, že státní orgány nepřijaly nezbytná opatření ke zjištění místa pobytu jeho dcery, aby vyhověly rozhodnutí o péči v jeho prospěch.

41. Stěžovatel obdržel příkaz k vykonání rozsudku ze dne 4. února 2004, v souladu s požadavky vnitrostátního civilního procesu, avšak soudní úředníci jej nemohli vykonat, jelikož stěžovatelova dcera se již nenacházela v Albánii.

42. Soud shledává, že Vláda neodůvodnila své tvrzení, že zmiňovaný opravný prostředek je jak dosažitelný, tak adekvátní k zajištění nápravy tvrzených porušení.

43. Kromě toho Soud poznamenává, že v obdobných případech proti Albánii našel, že albánský právní řád je organizován tak, že neupravuje účinné opravné prostředky proti jednáním soudních úředníků, jelikož Ústavní soud konstatoval, že postrádá jurisdikci rozhodnout o žalobách týkajících se řízení o výkonu rozhodnutí a že je tudíž systematicky prohlašoval za nepřipustné (viz *Qufaj Co. V. Albánie*, č. 54268/00, § 41, 18. listopadu 2004). V každém případě je povinností státních orgánů zabezpečit výkon soudního rozhodnutí, jelikož jsou to ony, které mají nezbytné právní prostředky a prameny ke zjištění pobytu dítěte a k zajištění jeho navrácení. Za daných okolností nebylo možné očekávat od stěžovatele, že se bude opakovaně obracet na soudní úředníky nebo že si bude soudu stěžovat na jejich nečinnost za tím účelem, aby byl vykonán rozsudek.

44. Soud tudíž dospívá k závěru, že v relevantní době opravné prostředky zmiňované Vládou neskýtaly stěžovateli rozumné vyhlídky na úspěch.

45. Proto musí být předběžná námitka Vlády zamítnuta.

II. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

46. Stěžovatel si stěžoval, že nečinnost albánských orgánů při přijetí nezbytných opatření spojit jej s jeho dcerou v souladu s finálním rozhodnutím znamenala porušení jeho práva na respektování rodinného života upraveného článkem 8 Úmluvy, který zní:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, přecházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

A. Přípustnost

47. Soud poznamenává, že stížnost není zjevně nepodložená ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále poznamenává, že stížnost není nepřijatelná ani z nějakých jiných důvodů. Proto musí být stížnost prohlášena za přípustnou.

B. Meritum věci

1. Podání stran

48. Stěžovatel si stěžoval, že státní orgány se nesnažily vyvinout úsilí, jaké by se dalo od nich normálně očekávat, aby zajistily, že jeho práva budou respektována. Stěžovatel dále tvrdil, že nezapojení řeckých orgánů při pomoci zjistit pobyt jeho dcery se opíralo domněnku, že F.M. a její současný manžel pobývají v Řecku nelegálně, a nikoliv o zjištěná fakta.

49. Vláda s těmito argumenty stěžovatele nesouhlasila. Vláda uvedla, že v souladu s pozitivním závazkem zakotveným v článku 8 Úmluvy přijaly státní orgány veškerá možná opatření, jež měly k dispozici, aby opětovně spojily stěžovatele s jeho dcerou. Vláda poznamenala, že v Řecku žije cca 500 000 albánských občanů a že polovina z nich zde žije nelegálně. Proto Vláda nemůže nést odpovědnost za to, že stěžovatel neudal přesné podrobnosti o pobytu své dcery a že nepožádal o přijetí urgentního opatření předtím, než F.M. opustila Albánii a vzala s sebou jejich dítě. Vláda tvrdila, že jelikož nebyla uvedena přesná adresa dítěte a jeho matky v Řecku, bylo použití nástrojů předvídaných ve dvoustranné dohodě mezi Albánií a Řeckem neúčinné (viz výše odstavec 33).

2. Hodnocení Soudu

(a) Obecné principy

50. Soud připomíná, že podstatným účelem článku 8 je chránit jednotlivce před arbitrárním jednáním státních orgánů. Kromě toho existují pozitivní závazky inherentní účinnému „respektování“ rodinného života. V obou souvislostech se musí přihlížet ke spravedlivé rovnováze, jíž musí být docíleno mezi konkurujícími si zájmy jednotlivce a společnosti jako celku; a v obou souvislostech má stát určitý rozsah volné úvahy (viz Keegan v. Irsko, rozsudek ze dne 26. května 1994, Série A č. 290, str. 19, § 49; Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko, č. 31679/96, § 94, ECHR 2000-I; Iglesias Gil a A.U.I. v. Španělsko, č. 56673/00, § 49, ECHR 2003-V a Sylvester v. Rakousko, č. 36812/97, 40104/98, § 51, 24. dubna 2003).

51. Pokud jde o závazek státu přijmout pozitivní opatření, Soud opakovaně konstatoval, že článek 8 zahrnuje právo rodiče na přijetí opatření za účelem jeho opětovného spojení s jeho dítětem a povinnost státních orgánů takovému spojení napomáhat (viz, mimo jiné, Ignaccolo-Zenide, citováno výše, § 94; Iglesias Gil a A.U.I., citováno výše, § 48 a Nuutinen v. Finsko, č. 32842/96, § 127, ECHR 2000-VIII).

52. V případech týkajících se výkonu rozhodnutí v oblasti rodinného práva Soud opakovaně konstatoval, že rozhodujícím je, zda státní orgány přijaly veškerá nezbytná opatření k usnadnění výkonu rozhodnutí, jaká je možné rozumně požadovat za konkrétních okolností každého případu (viz Hokkanen v. Finsko, rozsudek ze dne 23. září 1994, Série A č. 299-A, str. 22, § 58; Ignaccolo-Zenide, citováno výše, § 96; Nuutinen, citováno výše, § 128 a Sylvester, citováno výše, § 59).

53. V případech, jako je tento, je třeba adekvátnost opatření posuzovat podle rychlosti jejich implementace, jelikož běh času má nenapravitelné důsledky pro vztahy mezi dítětem a rodičem, který s ním nežije. Soud poznamenává, že článek 11 Haagské úmluvy o civilních aspektech mezinárodního únosu ze dne 25. října 1980 (které není Albánie smluvní stranou) vyžaduje, aby soudní nebo správní orgány jednaly urychleně v řízení o navrácení dítěte, přičemž jakákoliv nečinnost trvajících více než šest týdnů může zavdat příčinu k žádosti o uvedení důvodů zdržení (viz Ignaccolo-Zenide, citováno výše, § 102).

54. Soud rovněž konstatoval, že i když donucovací opatření proti dětem nejsou v této citlivé oblasti žádoucí, nesmí se vylučovat použití sankcí v případě nezákonného jednání rodiče, s nímž děti žijí (viz Ignaccolo-Zenide, citováno výše, § 106).

55. Soud připomíná, že Úmluva musí být aplikována v souladu s principy mezinárodního práva, zejména pak s těmi, které se vztahují k mezinárodní ochraně lidských práv (viz Streletz, Kessler a Krenz v. Německo /GC/, č. 34044/96, 35532/97 a 44801/98, § 90, ECHR 2001-II a Al-Adsani v. Spojené království /GC/, č. 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI). Na základě toho se Soud domnívá, že pozitivní závazky, které Úmluva ukládá smluvním státům v záležitosti opětovného spojení rodiče s jeho dětmi, musí být interpretovány ve světle Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 (viz Ignaccolo-Zenide, citováno výše, § 95).

(b) Aplikace obecných principů na daný případ

56. Soud zaprvé poznamenává, že je obecně přijato, že vztah mezi stěžovatelem a jeho dcerou spadá do oblastí rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

57. Události posuzované v tomto případě, pokud zakládají odpovědnost žalovaného státu, byly jasným zasahováním do stěžovatelova práva na respektování jeho rodinného života, jelikož nevykonání rozhodnutí o péči zabránilo tomu, aby se těšil společnosti své dcery.

58. Bez ohledu na to, že podle posledních informací bylo zmíněné pečovatelské řízení obnoveno a stále probíhá, Soudu nezbyvá než připomenout, že rozsudek o péči ze dne 4. února 2004 byl v platnosti a zůstal nevykonán po dobu cca dvou let. Proto musí Soud stanovit, zda státní orgány přijaly nezbytná a adekvátní opatření k usnadnění výkonu daného rozsudku.

59. V daném případě Soud připomíná, že řízení o výkonu rozhodnutí ve prospěch stěžovatele již probíhá od dubna 2004. Soud předem poznamenává, že tato situace v žádném případě nevznikla vinou stěžovatele, který se obrátil na státní orgány s tím, aby s tím skoncovaly, a který pravidelně podnikal kroky k zabezpečení navrácení své dcery.

60. Teprve v dubnu 2005, více než rok po přijetí rozhodnutí o péči, soudní úředníci požádali policii, aby jim poskytla informace o pobytu F.M. a její dcery. Zatímco všechny tyto pokusy o výkon rozhodnutí proběhly během čtyř měsíců v roce 2005, nelze stejnou péči vypořádat ve vztahu k rozhodujícímu období následujícímu bezprostředně po rozhodnutí o péči. Jak bylo poznamenáno výše, teprve v lednu 2005 začali soudní úředníci pátrat po pobytu F.M. Dále je třeba poznamenat, že po květnu 2005 nebyly podniknuty žádné kroky.

61. Soud poznamenává, že k ospravedlnění těchto průtahů nebylo podáno žádné uspokojivé vysvětlení. Obdobně vláda nepodala žádné vysvětlení k totální nečinnosti státních orgánů poté, jakmile se ujistily o tom, že F.M. žije v Řecku. V této souvislosti je třeba poznamenat, že stěžovatel i rodina F.M. informovaly státní orgány, a to i při ústním jednání o péči, že F.M. žije v Aténách jako ekonomický uprchlík.

62. Soud se domnívá, že tvrzení Vlády o ilegálním statutu F.M. v Řecku je spekulativní. Státní orgány nepodnikly žádné kroky, aby se pokusily zjistit pobyt F.M. a její dcery od řeckých orgánů, přičemž tuto možnost předvídá dvoustranná dohoda mezi oběma zeměmi.

63. Vláda tvrdila, že nevykonání uvedeného rozhodnutí vyplývalo ze skutečnosti, že dítě již nepobývá v Albánii, a že tato situace byla částečně zaviněna tím, že stěžovatel nepožádal o urgentní opatření v průběhu pečovatelského řízení.

64. Ukazuje se však, že stěžovatelovy pokusy informovat státní orgány o riziku únosu dítěte zůstaly bez povšimnutí. Soud se domnívá, stěžovatelovo opomenutí požádat o mezi-

tímní opatření nezprošťuje státní orgány jejich povinností, pokud jde o výkon rozsudků, jelikož jsou to ony, které vykonávají veřejnou moc a které mají k dispozici prostředky k řešení problémů při výkonu rozhodnutí. Kromě toho nelze klást za vinu stěžovateli, že se neobrátil se žádostí na řecké soudy, jelikož dvoustranná dohoda v dané záležitosti výslovně vyžaduje zapojení ministerstev spravedlnosti obou zemí při výkonu rozsudků o péči na jejich území (viz výše odstavec 33). Jak již bylo poznamenáno výše, Vláda Soudu uspokojivě nevysvětlila, jaká opatření podnikla, pokud vůbec nějaká podnikla, podle uvedené dohody, aby zabezpečila navrácení stěžovatelovy dcery z Řecka, nebo alespoň ke zjištění pobytu F.M.

65. Soud dále poznamenává, že rozsáhlá legislativní opatření, která byla přijata albánskou vládou za účelem vyhovění principu právního státu, jakož i splnění evropských a mezinárodních smluv, nezahrnují žádné účinné opatření k zabezpečení opětovného spojení rodičů s jejich dětmi v situaci, v jaké se nachází stěžovatel. Zejména neexistuje žádný specifický opravný prostředek k zabránění nebo k potrestání případů únosu dětí z albánského území (viz výše odstavec 33 a násl.). V současnosti není Albánie smluvní stranou výše citované Haagské úmluvy a dosud neimplementovala Úmluvu OSN o právech dítěte z 20. listopadu 1989 (viz výše odstavce 31 a 32).

66. Soud připomíná, že Evropská úmluva o lidských právech neukládá státům povinnost ratifikovat mezinárodní smlouvy. Evropská úmluva o lidských právech však od nich vyžaduje, aby přijaly všechna nezbytná opatření při jejich volbě zajistit práva jednotlivce garantovaná článkem 8 této Úmluvy a aby zabezpečily obnovu spojení rodičů s jejich dětmi v souladu s konečným rozsudkem vnitrostátního soudu.

67. Bez ohledu na to, že Albánie neratifikovala relevantní mezinárodní instrumenty v této oblasti, Soud nalézá, že albánský právní řád v současném stavu nestanovil žádný právní rámec umožňující stěžovateli praktickou a účinnou ochranu, kterou požaduje pozitivní závazek státu zakotvený v článku 8 Úmluvy.

68. Za okolností tohoto případu, i přes rozsah volné úvahy státu v této věci, dospívá Soud k závěru, že úsilí albánských orgánů nebylo ani adekvátní, ani účinné, aby naplnilo jejich pozitivní závazek podle článku 8.

69. Proto byl porušen článek 8 Úmluvy.

III. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

70. Stěžovatel si stěžoval, že albánské orgány nevyhověly konečnému rozsudku, který mu svěřoval dceru do péče. Odvolal se na článek 6 § 1 Úmluvy, který ve své relevantní části stanoví toto:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, ... který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...”

71. Vláda s tímto argumentem nesouhlasila.

72. Soud poznamenává, že tato stížnost je spojena se stížností posuzovanou výše, takže musí být rovněž prohlášena za přípustnou.

73. Soud připomíná rozdíl v povaze zájmů chráněných články 6 a 8 Úmluvy. Zatímco článek 6 poskytuje procesní pojistku, zejména „právo na soud“ při rozhodování o „občanských právech a závazcích“ jednotlivce, článek 8 slouží širšímu účelu zajištění řádného respektování, inter alia, rodinného života. Rozdíl mezi účelem sledovaným pojistkami poskytovanými články 6 a 8 může za zvláštních okolností ospravedlňovat posuzování stejné řady faktů podle obou článků (viz např. *McMichael v. Spojené království*, rozsudek ze dne 24. února 1995, Série A č.307-B, str.57, § 91 a *Sylvester*, citováno výše, § 76).

74. Avšak v daném případě, a s přihlédnutím k nálezu vztahujícímu se k článku 8 (viz výše odstavec 69), se Soud domnívá, že není nutné zkoumat, zda v daném případě byl porušen článek 6 (viz, mimo jiné, *Sylvester*, citováno výše, § 77).

IV. Další údajná porušení Úmluvy

75. Stěžovatel si stěžoval s odvoláním na článek 6 § 1 na to, že státní orgány nezahájily trestní řízení proti A.C., který, jak tvrdil, padělal dokumenty, které umožnily jeho bývalé manželce dítě unést. Závěrem, s odvoláním na padělání rodného listu své dcery, si stěžovatel stěžoval na porušení článků 12, 13 a 17, aniž by uvedl řádné důvody.

76. Pokud jde o stěžovatelovu stížnost podle článku 6 § 1, Soud připomíná, že právo zahájit trestní řízení proti soukromé osobě není Úmluvou garantováno (viz *X v. Spolková republika Německo*, č. 7116/75, rozhodnutí Komise ze 4. října 1976, *Decisions and Reports* 7, str. 91 a *B.Č. v. Slovensko /dec./*, č. 11079/02, 14. března 2006 a také *Perez v. Francie /GC/*, č. 47287/99, § 70, *ECHR* 2004-I). Z toho vyplývá, že tato stížnost je inkompatibilní ratione materiae s ustanoveními Úmluvy ve smyslu článku 35 § 3 a musí být zamítnuta v souladu s článkem 35 § 4.

77. Pokud si stěžovatel stěžoval na porušení článků 12, 13 a 17 Úmluvy, aniž by uvedl další podrobnosti, Soud se domnívá, že je to zcela neopodstatněné. Tato stížnost musí být tudíž zamítnuta v souladu s článkem 35 § 3 a 4 Úmluvy jako zjevně neopodstatněná.

V. Aplikace článku 41 Úmluvy

78. Článek 41 stanoví:

„ Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

79. Stěžovatel požadoval částku 10 000 euro (EUR) jako náhradu peněžní škody k pokrytí jeho ztrát na mzdu a ušlého zisku a částku 15 000 EUR jako náhradu morální újmy za stres způsobený v důsledku nevykonání rozhodnutí, podle něhož měl být opětovně spojen se svou dcerou.

80. Vláda nesouhlasila se stěžovatelovým požadavkem, jelikož podle jejího názoru byla stížnost nepřijatelná. Vláda neuvedla žádné argumenty k výši požadovaných částek na úhradu peněžní škody a morální újmy.

81. Soud nenachází žádnou příčinnou souvislost mezi nalezeným porušením Úmluvy a údajnou peněžní škodou; proto tento požadavek zamítá.

82. Pokud jde o morální újmu, Soud nemá důvod pochybovat o tom, že stěžovatel utrpěl určitý stres v důsledku nevykonání zmíněného konečného rozsudku a že by ke spravedlivému zadostiučinění postačil pouhý nález porušení Úmluvy.

83. S přihlédnutím k částkám přiznaným ve srovnatelných případech (viz například *Ignacolu-Zenide*, citováno výše, § 117; *Ilokanen*, citováno výše, str. 27, § 77; viz též, *mutatis mutandis*, *Elsholz v. Německo** /GC/, č. 25735/94, § 71, ECHR 2000-VIII a *Kutzner v. Německo*, č. 46544/99, § 87, ECHR 2002-I) a při posouzení na základě ekvity, jak vyžaduje článek 44, Soud přiznává stěžovateli z tohoto titulu částku 15 000 EUR.

B. Náklady a výdaje

84. Stěžovatel rovněž požadoval částku 17 000 EUR jako náhradu nákladů a výdajů vynaložených před vnitrostátními soudy a před Soudem.

85. Vláda se k tomuto požadavku nevyjádřila.

86. Podle judikatury Soudu je stěžovatel oprávněn k náhradě svých nákladů a výdajů, pouze pokud bylo prokázáno, že byly skutečně a nutně vynaloženy a že jsou přiměřené co do jejich výše. V daném případě, s přihlédnutím k informacím, jež má k dispozici, a k výše uvedeným kritériím, Soud pokládá za rozumné přiznat stěžovateli z tohoto titulu částku 10 000 EUR.

C. Úroky z prodlení

87. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

^{*)} Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – Přílohy sešit XLVI/2006, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 25738/94, str. 2.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Prohlašuje stížnosti týkající se článku 6 § 1 (nevykonání rozhodnutí) a článku 8 Úmluvy za přípustné a zbývající stížnosti za nepřipustné;

2. Konstatuje, že byl porušen článek 8 Úmluvy;

3. Konstatuje, že není třeba separátně posuzovat stížnost podle článku 6 § 1 Úmluvy;

4. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, následující částky, které budou převedeny na národní měnu žalovaného státu kurzem aplikovatelným v den vyrovnání:

(i) 15 000 EUR (patnáct tisíc euro) jako náhradu morální újmy;

(ii) 10 000 EUR (deset tisíc euro) jako náhradu nákladů a výdajů;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body, a to během doby prodlení;

5. Zamítá zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotovenio v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 12. prosince 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

T.L. EARLY
tajemník sekce

Nicolas BRATZA
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
TŘETÍ SEKCE
27. července 2006
VĚC IOSUB CARAS
(Rozsudek ve věci Iosub Caras v. Rumunsko)

Evropský soud pro lidská práva – Třetí sekce (dále jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci B.M. Zupančič, předseda, J. Hedigan, L. Caflisch, C. Birsan, A. Gyulumyanová, E. Myjer a David Thór Björgvinsson a dále R. Liddell, tajemník sekce, po projednání a neveřejném zasedání dne 6. července 2006 vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Příklad vznikl na základě stížnosti (č. 7198/04) proti Rumunsku předložené Soudu na základě čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) dvěma izraelskými a rumunskými občany, Andrei Dorian Iosub Carasem (dále jen „první stěžovatel“) a Iris Iosub Carasovou (dále jen „druhá stěžovatelka“), dne 28. listopadu 2003.

2. Stěžovatelé byli zastoupeni A. Nantelem, advokátem provozujícím praxi v Hod Hasharon, Izrael. Rumunská vláda (dále jen „Vláda“) byla zastoupena B. Ramascanuovou z Ministerstva zahraničních věcí.

3. Dne 16. listopadu 2004 předseda Třetí sekce rozhodl podle ustanovení 41 Jednacího řádu Soudu dát stížnosti přednost.

4. Dne 25. května 2005 Soud (Třetí sekce) rozhodl postoupit stížnost, která se týkala práva na respektování rodinného života, přístupu k soudu a ochrany majetku, Vládě. Na základě čl. 29 § 3 Úmluvy Soud rozhodl posoudit stížnost současně s její přípustností.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

5. První stěžovatel se narodil v roce 1972 a žije v Petah Tikva, Izrael. Druhá stěžovatelka, dcera prvního stěžovatele, se narodila v roce 2001. V současné době žije v Rumunsku.

6. První stěžovatel a jeho manželka, oba s rumunským a současně izraelským občanstvím, měli své trvalé bydliště v Izraeli od roku 1997. Jejich dcera Iris se tam narodila v roce 2001 a narozením získala izraelské občanství.

7. V září 2001 navštívila rodina Rumunsko. Dne 11. října 2001, v den stanovený pro navrácení rodiny do Izraele, odletěl pouze první stěžovatel, zatímco manželka a druhá stěžovatelka zůstaly v Rumunsku.

Později první stěžovatel požádal o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy (řízení popsané níže pod č.1), zatímco manželka požádala rumunské soudy o rozvod a o péči o dítě (řízení popsané níže pod č.2).

1. Řízení o navrácení dítěte

8. Dne 22. listopadu 2001, po návratu do Izraele, požádal otec o navrácení svého dítěte podle Haagské úmluvy ze dne 25. října 1980 o civilních aspektech mezinárodního únosu dítěte (dále jen „Haagská úmluva“). Žádost byla podána prostřednictvím izraelského Ministerstva spravedlnosti k rumunskému Ministerstvu spravedlnosti (dále jen „Ministerstvo“), které ji obdrželo 26. listopadu 2001. První stěžovatel tvrdil, že jeho manželka zlovolně zadržuje jejich dceru v Rumunsku bez jeho souhlasu. První stěžovatel rovněž informoval ministerstvo o tom, že se dověděl, že jeho manželka požádala rumunské soudy o rozvod.

9. Dne 27. listopadu 2001 první stěžovatel požádal ministerstvo, aby požádalo o zastavení rozvodového řízení (viz odstavce 12-17), dokud nebude ukončeno řízení podle Haagské úmluvy.

10. Dne 11. ledna 2002 Ministerstvo, jednající jako ústřední orgán ve smyslu Haagské úmluvy, zahájilo řízení jménem prvního stěžovatele před bukureštským Obvodním soudem Šestého volebního obvodu.

Na základě důkazů předložených v daném případě obvodní soud nalezl, že zadržování dítěte je nezákonné ve smyslu článku 3 Haagské úmluvy. Soud však dospěl k názoru, že s ohledem na politickou situaci v Izraeli, která se postupně od září 2000 zhoršovala, existuje velké riziko, že návrat by dítěti způsobil fyzickou nebo psychickou újmu. Proto svým rozsudkem ze dne 15. dubna 2002 obvodní soud žádost o navrácení dítěte podle článku 13 písm. b) Úmluvy zamítl.

11. Dne 17. prosince 2002 Krajský soud v Bukurešti povolil odvolání podané ministerstvem a nařídil dítě vrátit s odůvodněním, že jeho zadržování je nezákonné a že matka neprokázala, že by dítěti hrozilo vážné nebezpečí, kdyby bylo navraceno otci.

12. Dne 21. února 2003 podala matka proti tomuto rozhodnutí odvolání, které Odvolací soud v Bukurešti povolil svým konečným rozhodnutím ze dne 5. června 2003.

Soud zamítl žádost o navrácení dítěte s odůvodněním, že po zahájení haagského řízení jiný rumunský soud rozhodl o rozvodu manželství rodičů a přiznal výlučnou péči o dítě matce svým konečným rozhodnutím ze dne 18. září 2002.

Soud rovněž měl za to, že s přihlédnutím k věku dítěte, který činil dva roky a čtyři měsíce, bylo by jeho navrácení v rozporu s jeho zájmy, neboť děvčátko žije v Rumunsku se svou matkou od doby, kdy jí bylo sedm měsíců. Na základě svědecké výpovědi soud shledal za prokázané, že otec původně souhlasil s tím, že zůstane v Rumunsku a že zde založí domicil pro celou rodinu.

Soud tudíž nalezl, že dítě bydlí legálně v Rumunsku od 12. září 2001.

2. Řízení o rozvodu manželství a o svěřeni dítěte do péče

13. Dne 10. října 2001 podala manželka prvního stěžovatele žalobu o rozvod manželství, o svěřeni jejich dcery do její péče a o výživné před bukureštským Obvodním soudem Šestého volebního obvodu.

14. Soud nalezl, že s výjimkou prvního ústního jednání byl první stěžovatel řádně obešlán na jeho adrese v Izraeli prostřednictvím ministerstva, jak vyžaduje občanský soudní řád. První stěžovatel nebyl přítomen na žádném ze čtyř ústních jednání v dané věci.

15. Ve svém rozsudku ze dne 18. září 2002 upraveném dne 6. listopadu 2002 obvodní soud manželství rozvedl z důvodu viny na straně prvního stěžovatele, péči o dítě svěřil matce a prvnímu stěžovateli nařídil, aby měsíčně platil na svou dceru výživné ve výši 824 amerických dolarů.

16. Dne 11. prosince 2002 zaslal okresní soud rozsudek na adresu prvního stěžovatele.

17. Jelikož proti tomuto rozsudku nebylo podáno žádné odvolání, stal se konečným.

18. První stěžovatel informoval Soud, že neobdržel ani žádné předvolání, které mu bylo zasláno, ani rozsudek ze dne 18. září 2002. Ukazuje se, že se proti žádnému bodu rozsudku neodvolal.

II. Relevantní mezinárodní a vnitrostátní právo

1. Haagská úmluva o civilních aspektech mezinárodního únosu dítěte

Článek 3

„Odnětí nebo zadržování dítěte se pokládá za protiprávní, jestliže

a) je v rozporu s právem na péči přiznaným osobě, instituci nebo jinému orgánu, buď společně nebo samostatně, podle práva státu, v němž mělo dítě obvyklý pobyt bezprostředně před odnětím nebo zadržením; a

b) v době odnětí nebo zadržení byla tato práva skutečně vykonávána, a to buď společně nebo samostatně, nebo by byla takto vykonávána, pokud by nebylo došlo k odnětí nebo zadržení. (...)“

Článek 7

„Ústřední orgány budou vzájemně spolupracovat a podporovat spolupráci mezi příslušnými orgány v jejich státech s cílem zabezpečit urychlený návrat dětí a dosáhnout dalších účelů této Úmluvy.

Ústřední orgány přijmou, buď přímo nebo prostřednictvím zprostředkovatele, vhodná opatření

a) ke zjištění pobytu dítěte, které bylo protiprávně odňato nebo zadrženo;

b) k zabránění další újmy dítěti nebo poškození zainteresovaných stran přijetím nebo zajištěním, že budou přijata předběžná opatření;

c) k zajištění dobrovolného vrácení dítěte nebo zabezpečení smírného vyřešení problémů;

- d) k výměně, tam kde je to žádoucí, informací o sociálním postavení dítěte;
- e) k poskytnutí informací obecné povahy, pokud jde o právo jejich státu ve spojení s prováděním Úmluvy;
- f) k zahájení nebo k usnadnění zahájení soudního nebo správního řízení za účelem získat navrácení dítěte a pokud je to vhodné k provedení opatření pro zorganizování nebo zajištění účinného výkonu práv na styk;
- g) tam, kde to vyžadují okolnosti, k poskytnutí nebo usnadnění poskytnutí právní pomoci či rady, včetně účasti advokátů a poradců;
- h) k poskytnutí takových administrativních úkonů, které mohou být nutné a vhodné k zajištění bezpečného navrácení dítěte;
- i) k zabezpečení vzájemných informací o působení Úmluvy, a pokud je to možné, k eliminaci překážek při jejím provádění.“

Článek 11

„Soudní nebo správní orgány smluvních států budou v řízení o navrácení dětí konat urychleně.

Jestliže nebude v soudním či správním řízení dosaženo rozhodnutí do šesti týdnů od data zahájení řízení, bude mít navrhovatel nebo ústřední orgán dožádaného státu, buď z vlastní iniciativy nebo na požádání ústředního orgánu žádajícího státu, právo požadovat sdělení důvodů zdržení. Jestliže ústřední orgán dožádaného státu obdrží odpověď, pak ji tento orgán postoupí ústřednímu orgánu žádajícího státu nebo případně navrhovateli.“

Článek 12

„Jestliže bylo dítě protiprávně odňato nebo zadržováno za podmínek článku 3 a od protiprávního odnětí nebo zadržení uplynula ke dni zahájení řízení před soudním nebo správním orgánem státu, kde se dítě nachází, doba kratší než jeden rok, dotčený orgán bezodkladně nařídí navrácení dítěte.

Soudní nebo správní orgán, i když řízení bylo zahájeno po uplynutí roční lhůty uvedené v předchozím odstavci, nařídí navrácení dítěte, pokud se neprokáže, že dítě se již vyrovnalo s novým prostředím.

Jestliže soudní nebo správní orgán v dožádaném státu má důvody se domnívat, že dítě bylo uneseno do jiného státu, může řízení přerušit nebo může žádost o navrácení dítěte zamítnout.“

Článek 13

„I při naplnění ustanovení předchozího článku není soudní či správní orgán dožádaného státu povinen nařídít navrácení dítěte, pokud osoba, instituce nebo jiný orgán, který protestuje proti jeho navrácení, prokáže, že

a) osoba, instituce nebo jiný orgán pečující o dítě ve skutečnosti nevykonávala svá pečovatelská práva v době odnětí nebo zadržení nebo souhlasila či později se smířila s odnětím či zadržením; nebo

b) existuje vážné nebezpečí, že navrácení dítěte pro ně bude znamenat fyzickou nebo psychickou újmu nebo jinak postaví dítě do nepříjemné situace.

Soudní nebo správní orgán může rovněž odmítnout nařídít navrácení dítěte, jestliže shledá, že dítě se brání tomu, aby bylo navráceno, a jestliže dosáhlo věku a stupně zralosti, kdy si uvědomuje důsledky svých názorů.

Při posuzování okolností uvedených v tomto článku přihlednou soudní či správní orgány k informacím o sociálních poměrech dítěte poskytnutým ústředním orgánem či jiným příslušným orgánem státu obvyklého pobytu dítěte.“

Článek 16

„Po obdržení zprávy o protiprávním odnětí či zadržení dítěte ve smyslu článku 3 soudní nebo správní orgány smluvního státu, do něhož bylo dítě uneseno nebo v němž je zadržováno, rozhodnou o meritu práva na péči až po rozhodnutí o tom, že dítě má být navráceno podle této Úmluvy, nebo jestliže žádost podle této Úmluvy byla podána v přiměřené lhůtě následující po obdržení uvedené zprávy.“

Článek 17

„Pouhá skutečnost, že rozhodnutí o péči bylo vyneseno v dožádaném státu nebo v něm bylo uznáno, nebude důvodem pro odmítnutí navrácení dítěte podle této Úmluvy, avšak soudní nebo správní orgány dožádaného státu mohou vzít v úvahu důvody tohoto rozhodnutí při provádění této Úmluvy.“

Článek 18

„Ustanovení této hlavy neomezují pravomoc soudního či správního orgánu kdykoli nařídít navrácení dítěte.“

2. Důvodová zpráva k Haagské úmluvě o únosu dítěte navržená paní Elisou Pérez-Vera v roce 1980

V odstavci 121 důvodové zprávy k Haagské úmluvě se článek 16 komentuje takto:

„Tento článek, za účelem podpořit realizaci cílů Úmluvy ohledně navrácení dítěte, sleduje zabránit tomu, aby meritorní rozhodnutí o právu na péči bylo přijat státem, do něhož dítě bylo uneseno.“

3. Občanský soudní řád

Článek 87 § 8

„Nestanoví-li smlouva, mezinárodní úmluva nebo zvláštní zákon něco jiného, pak osoby nacházející se v zahraničí a jejichž adresa v zahraničí je známa, budou obeslány doporučenou poštou. Článek 114 § 8 se aplikuje obdobně ...

Ve všech případech, kdy osoby nacházející se v zahraničí mají známého zástupce v Rumunsku, bude obeslán tento zástupce ...“

Článek 114 § 4

„Osoby bydlící v zahraničí ... budou informovány obsílkou o povinnosti určit adresu v Rumunsku za účelem doručování procesních písemností. Pokud tento požadavek nesplní, bude doručování prováděno doporučenou poštou s tím, že postačujícím důka-

zem o tom, že obeslání bylo řádně provedeno, bude, že dopis byl předán Rumunské poště.

Článek 614

„Strany v rozvodovém řízení se dostaví k soudu rozhodujícím o meritu věci s výjimkou případů, kdy jeden z manželů ... žije v zahraničí; v takovém případě se mohou strany řízení zúčastnit prostřednictvím zástupce.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Předběžná námitka

19. Vláda namítla, že první stěžovatel nemá právo předkládat stížnost jménem druhé stěžovatelky, protože nemá dceru ve své péči.

20. První stěžovatel s tímto argumentem nesouhlasil a připomněl, že péče pozbyl v důsledku soudního řízení, které bylo v rozporu s Haagskou úmluvou, a dále připomněl, že před zadržením dítěte měli oba rodiče své dítě ve společné péči. Žádný z nich nemá nadřazená rodičovská práva k jejich dceři.

21. Soud připomíná, že v zásadě osoba, která podle vnitrostátního práva není oprávněna zastupovat jiného, může přesto za určitých okolností jednat před Soudem jménem jiné osoby. Zejména nezletilí se mohou obracet na Soud dokonce, nebo ve skutečnosti zejména tehdy, jsou-li zastoupeny rodičem, který je v konfliktu se státními orgány a kritizuje jejich rozhodnutí a jednání jako nekonzistentní s právy garantovanými Úmluvou. V takovýchto případech postavení jakožto přirozeného rodiče postačí k tomu, aby mu přiznávalo nezbytné oprávnění obrátit se na Soud také jménem dítěte, aby mohl chránit jeho zájmy (viz *Scozzari a Giunta v. Itálie /GC/, č. 39221/98 a 41963/98, § 138, ECHR 2000-VIII, Iglesias v. Španělsko /(dec./, č. 56673/00, 5. března 2002 a Sylvester v. Rakousko /(dec./, č. 36812/97 a 40104/98 /spojeno/, 26. září 2002).*

22. Tento princip se vztahuje i na daný případ, zejména proto, že první stěžovatel rovněž napadl způsob, jakým rumunské soudy rozhodly o právech na péči, který podle jeho názoru znamenal porušení jeho práv podle článku 8.

23. Závěrem Soud nalézá, že první stěžovatel má právo jednat jménem své dcery.

II. Údajné porušení článku 8 Úmluvy

24. Stěžovatelé si stěžovali na to, že jejich právo na respektování jejich rodinného života, upravené článkem 8 § 1 Úmluvy, bylo porušeno soudy, které jednaly jak v řízení stanoveném Haagskou úmluvou, tak v rozvodovém řízení. Stěžovatelé si zejména stěžovali na to, že soudy ignorovaly ustanovení článků 16 a 17 Haagské úmluvy. Podle těchto článků nemělo být přijato žádné rozhodnutí v meritu věci ohledně péče o dítě, dokud probíhalo haagské řízení, a současně soudy neměly být vázány rozhodnutím o péči, když se

zabývaly žádostí o navrácení dítěte. Kromě toho státní orgány nejednaly v haagském řízení urychleně.

Pokud jde o řízení o péči a o rozvodové řízení, první stěžovatel napadl skutečnost, že byl zbaven svých pečovatelských práv a práv na návštěvy, jakož i možnosti podílet se na výchově své dcery. Absence jakýchkoli právních dokumentů prokazujících jeho rozvod mu znemožňovala aktualizovat matriku a nesla s sebou riziko, že bude obviněn z bigamie, pokud by se pokusil znovu oženit. Stěžovatel se domníval, že výše výživného byla soudy stanovena arbitrárně. Stěžovatel je nemohl splácet, takže riskoval, že bude uvězněn za neplnění svých povinností, pokud navštíví Rumunsko. To mu znemožňovalo vidět svou dceru a své rodiče, kteří ještě žijí v Rumunsku.

Závěrem si první stěžovatel jménem své dcery stěžoval na porušení práv dítěte podle článku 8 s odůvodněním, že skutečnost, že dvojí řízení, jež proběhlo před rumunskými soudy, je zbavilo práva vidět svého otce a jeho prarodiče z otcovy strany a navázat s nimi normální vztahy.

Článek 8 zní takto :

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydli a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

25. Soud shledává, že tyto stížnosti nejsou zjevně neopodstatněné ve smyslu článku 35 § 3 Úmluvy. Soud dále poznamenává, že nejsou nepřipustné ani z jiných důvodů. Proto musí být prohlášeny za přípustné.

26. Vláda měla za to, že zasahování do práv stěžovatelů na rodinný život způsobené haagským řízením bylo v souladu se zákonem, a to zejména s článkem 13 písm. b) Haagské úmluvy, a připomněla, že na jedné straně právo na navrácení dítěte není absolutní a že na druhé straně vnitrostátní soudy mají právo na širokou volnou úvahu, když jsou povolány k tomu, aby interpretovaly a aplikovaly vnitrostátní právo. Vláda se odvolala na rozsudky ve věci Winterwerp v. Nizozemí (rozsudek ze dne 24. října 1979, Série A č. 33, str. 20, § 46), Iglesias Gil a A.U.I. v. Španělsko (č. 56673/00, § 61, ECHR 2003-V), De Diego Nafria v. Španělsko (č. 56673/00, § 61, ECHR 2003-V) a De Diego v. Španělsko (č. 46833/99, § 39, 14. března 2002).

Závěrem, pokud jde o rozvodové řízení, Vláda tvrdila, že podle rumunského práva bylo v zájmu dítěte, aby v případě rozvodu manželství byl jeden z rodičů pověřen péčí o dítě. Avšak druhému rodiči, v daném případě prvnímu stěžovateli, bylo zachováno právo mít osobní vazby k dítěti a dohlížet na jeho výchovu.

Vláda učinila závěr, že v daném případě nebyl článek 8 porušen.

27. Stěžovatelé proti tomuto argumentu protestovali. Stěžovatelé měli za to, že zasahování do jejich rodinného života nebylo v souladu se zákonem ani nezbytné v demokratické společnosti. Podle jejich názoru nejednaly státní orgány urychleně při navrácení dítěte a při zastavení soudního řízení, čímž porušily článek 7 Haagské úmluvy.

28. Soud především poznamenává, že existuje obecná shoda v tom, že vztah mezi stěžovateli spadá pod pojem „rodinný život“ ve smyslu článku 8 Úmluvy.

29. Soud připomíná, že vzájemné užívání společnosti otce s dítětem je základním prvkem rodinného života a že vnitrostátní opatření bránící tomuto užívání znamenají zasahování do práva chráněného článkem 8 (viz *Monory v. Rumunsko a Maďarsko*, č. 71099/01, § 70, 5. dubna 2005).

30. Události posuzované v daném případě, v míře v jaké zakládají odpovědnost žalovaného státu, znamenaly zasahování do práva stěžovatelů na respektování jejich rodinného života, protože omezovaly možnost vzájemného užívání jejich společnosti.

31. Na základě toho musí Soud rozhodnout o tom, zda došlo k porušení práva stěžovatelů na respektování jejich rodinného života.

1. Řízení o navrácení dítěte podle Haagské úmluvy

32. Soud připomíná, že i když hlavním účelem článku 8 je chránit jednotlivce před arbitrárním jednáním státních orgánů, existují zde navíc pozitivní závazky inherentní účinnému „respektování“ rodinného života. Avšak samotná hranice mezi pozitivními a negativními závazky státu ve smyslu tohoto ustanovení nevede k přesné definici. Nicméně aplikovatelné principy jsou si podobné. V obou kontextech je třeba vzít v úvahu spravedlivou rovnováhu, které je třeba docílit mezi konkurujícími si zájmy jednotlivce a společnosti jako celku a v obou kontextech má stát určitý rozsah volného hodnocení (viz *Ignaccolo-Zenide v. Rumunsko*, č. 31679/96, § 94, ECHR 2000-I, *Iglesias Gil a A.U.I.*, citováno výše, § 48 a *Sylvester v. Rakousko*, č. 36812/97, č. 40104/98, § 51, 24. dubna 2003).

33. Pozitivní závazky uložené státu článkem 8 zahrnují přijetí opatření k zajištění obnovy styku rodiče s jeho dítětem (viz *Ignaccolo-Zenide*, citováno výše, § 94 a *Nuutinen v. Finsko*, č. 32842/96, § 127, ECHR 2000-VIII). Soud již interpretoval tyto pozitivní závazky ve světle Haagské úmluvy, jejíž článek 7 obsahuje nevyčerpávající seznam opatření, která musí státy přijmout, aby zajistily promptní navrácení dítěte, včetně zahájení soudního řízení (viz *Ignaccolo-Zenide*, citováno výše, § 95). Stejnou interpretaci lze aplikovat v daném případě, pokud bylo Rumunsko v rozhodné době stranou Haagské úmluvy (viz *Monory*, citováno výše, § 73).

34. Podle článku 7 Haagské úmluvy mají státní orgány povinnost přijmout nezbytná opatření k zabránění další újmě dítěti nebo poškození zainteresovaných stran.

Avšak v daném případě, i když si státní orgány byly vědomy existence rozvodového řízení před rumunskými soudy, neučinily nic, aby vyčkaly s rozsudkem do doby, než bude haagské řízení ukončeno, a to v rozporu s článkem 16 Haagské úmluvy.

35. Je pravdou, že první stěžovatel neinformoval obvodní soud projednávající rozvod manželství a péči o dítě o haagském řízení. Soud však připomíná, že stěžovateli takovou povinnost žádný zákon neukládá. Kromě toho mohl první stěžovatel právem předpokládat, že

ministerstvo bude jednat přinejmenším z následujících dvou důvodů: zaprvé, u ministerstva se předpokládalo, že ze své strany přijme veškerá opatření, včetně mimosoudních, aby byla respektována Haagská úmluva, a za druhé, první stěžovatel ministerstvo výslovně požádal, aby podniklo nezbytná opatření k zastavení rozvodového řízení (viz výše odstavec 9).

V tomto bodě Soud připomíná, že ministerstvo jednalo jednak jako ústřední orgán ve smyslu Haagské úmluvy a jednak jako státní orgán odpovědný za mezinárodní obesílání v rozvodovém řízení. Ministerstvo tudíž vědělo o obou řízeních a do určité míry na nich participovalo. Vzhledem k tomu, že Haagská úmluva je mezinárodním instrumentem zavazujícím státy, přísluší především státům a nikoliv soukromým jednotlivcům, aby upravily svá jednání tak, aby zajistily respektování této úmluvy.

36. Tím že státní orgány a zejména ministerstvo neinformovaly rozvodové soudy o existenci haagského řízení, připravily Haagskou úmluvu o její samotný účel, kterým je zabránit meritornímu rozhodnutí o právu na péči přijímanému ve státu emigrace (viz článek 16 Haagské úmluvy a poznámka v důvodové zprávě).

37. V tomto kontextu Soud vyjadřuje své obavy, že vnitrostátní soudy rozhodující v haagském řízení opřely svůj rozsudek, vedle jiných argumentů, o skutečnost, že o právu na péči již bylo meritorně rozhodnuto, zatímco haagské řízení dosud probíhalo.

To však nebyl jediný argument, který přivedl vnitrostátní jurisdikci k odmítnutí nařádit navrácení dítěte. Další argumenty uváděné soudy, jmenovitě nejlepší zájem dítěte a důkazy, že stěžovatel původně souhlasil s tím, že zůstane v Rumunsku, znamenají interpretaci faktů a důkazů předložených v případě, což se nejeví jako arbitrární. Shodně s Vládou Soud připomíná, že do působnosti Evropského soudu nepatří, aby svým vlastním hodnocením faktů substituoval hodnocení vnitrostátních soudů, a že zpravidla právě těmto soudům přísluší, aby hodnotily důkazy jim předložené (viz, *mutatis mutandis*, Edwards, v. Spojené království, rozsudek ze dne 16. prosince 1992, Série A č. 247-B, str. 34-35 a Garcia Ruiz v. Španělsko/GC/, č. 30544/96, § 28, ECHR 1999-I).

38. Ve věcech týkajících se opětovného sjednocení dětí s jejich rodiči je třeba adekvátnost opatření posuzovat podle rychlosti jeho implementace, přičemž takovéto případy vyžadují rychlé jednání, protože běh času může vést k nenapravitelným důsledkům pro vztahy mezi dětmi a rodičem, který s nimi nežije (viz Ignaccolo-Zenide, citováno výše, § 102 a Nuutinen, citováno výše, § 110). Článek 11 Haagské úmluvy skutečně stanoví šestměsíční lhůtu pro požadované rozhodnutí, což - pokud nebude splněna - může od rozhodujícího orgánu vyžadovat, aby uvedl důvody prodlení. Navzdory této uznávané naléhavosti uplynula v daném případě doba více než osmnácti měsíců ode dne, kdy první stěžovatel požádal o navrácení dítěte, do dne konečného rozhodnutí. Pro toto zdržení Vláda nepodala uspokojivé vysvětlení.

39. Z toho vyplývá, že čas, který v daném případě potřebovaly soudy k přijetí konečného rozhodnutí, neodpovídal naléhavosti situace.

40. Vycházejí ze závěrů uvedených ve výše uvedených odstavcích 36 a 39 a navzdory tomu, že žalované státy mají ve věci určitý rozsah volného hodnocení, dospívá Soud k závěru, že rumunské orgány nesplnily své pozitivní závazky podle článku 8 Úmluvy.

Proto došlo v tomto ohledu k porušení uvedeného článku.

2. Rozvodové a pečovatelské řízení

41. Úvodem Soud poznamenává, že mezi stranami existuje spor o tom, zda v daném případě bylo provedeno řádné obeslání. Zatímco první stěžovatel tvrdil, že mu žádná obsílka nebyla doručena, Vláda tvrdila, že dokumenty byly řádně zaslány na jeho adresu v Izraeli.

Soud však již dříve konstatoval, že i když článek 8 neobsahuje žádné explicitní procesní požadavky, proces vedoucí k rozhodnutí o zasahování musí být spravedlivý a takový, aby věnoval náležitý respekt k zájmům chráněným článkem 8:

„Co ... má být rozhodnuto, je, zda byli rodiče zapojeni, s přihlédnutím ke specifickým okolnostem případu a zejména k závažné povaze přijímaných rozhodnutí, do rozhodovacího procesu pojatého jako celku v míře postačující k tomu, aby byly chráněny jejich zájmy. Pokud nebyli, pak zřejmě bylo porušeno respektování jejich rodinného života a zasahování vyplývající z daného rozhodnutí nebude možné pokládat za „nezbytné“ ve smyslu článku 8.“ (Viz rozsudek ve věci *W. v. Spojené království* ze dne 8. července 1987, Série A č. 121-A, str. 28 a 29, § 62 a 64, *McMichael v. Spojené království*, rozsudek ze dne 24. února 1995, Série A č. 307-B, str. 55, § 87 a *Ignaccolo-Zenide*, citováno výše, § 99.)

Skutečnosti daného případu naznačují, že první stěžovatel, ačkoli do určité míry věděl o existenci rozvodového a pečovatelského řízení, se těchto řízení neúčastnil a s rozsudkem ze dne 18. září 2002 nebyl nikdy seznámen. Navíc se jeví jako velmi nepravděpodobné, podle článku 114 občanského soudního řádu, že by bylo pro něho nemožné docílit obnovy řízení před vnitrostátními soudy.

42. Soud však neshledává nezbytným zabývat se touto otázkou, protože již konstatoval porušení článku 8, pokud jde o pozitivní závazky žalovaného státu (viz výše odstavec 40).

3. Další aspekty stížnosti na porušení článku 8

43. S přihlédnutím k již nalezenému porušení článku 8 v daném případě (viz výše odstavec 40) Soud neshledává nezbytným zabývat se dalšími aspekty stížnosti předloženými stěžovateli, jmenovitě: absence dceřina práva navštěvovat prarodiče z otcovy strany a přístupu k nim, nemožnost prvního stěžovatele vrátit se do Rumunska a řešit svůj manželský status v Izraeli.

III. Údajné porušení článku 6 § 1 Úmluvy

44. První stěžovatel si stěžoval, že jeho právo na spravedlivý proces garantované článkem 6 § 1 Úmluvy bylo porušeno rozhodnutím obvodního soudu o rozvodu a péči o dítě, jelikož nebyl řádně obeslán k účasti na řízení a protože mu přijaté rozhodnutí nebylo nikdy doručeno.

Jménem své dcery si první stěžovatel rovněž stěžoval na to, že dvojí řízení, které se konalo před rumunskými soudy, ji zbavilo jejího práva vídat se se svým otcem a se svými prarodiči z otcovy strany a tudíž navázat s nimi normální vztahy.

45. V relevantní části zní článek 6 § 1 následovně:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě ... projednána ... soudem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích ...“

46. Vláda s těmito argumenty nesouhlasila. Vláda měla za to, že prvnímu stěžovateli byly obsílky doručeny v souladu se zákonem dlouho předtím než došlo k ústním jednáním. Kromě toho měla Vláda za to, že fakt, že první stěžovatel se zmínil o rozvodovém řízení, když podal stížnost podle Haagské úmluvy, dokazuje, že si byl dobře vědom jeho existence. V každém případě absence obeslání by nebyla zabránila stěžovatelově aktivní účasti na řízení.

47. Soud poznamenává, že tato stížnost je spojena se stížností posuzovanou výše, takže musí být rovněž prohlášena za přípustnou.

48. Soud dále připomíná rozdíl v povaze zájmů chráněných články 6 a 8 Úmluvy. Zatímco článek 6 poskytuje procesní pojistku, jmenovitě „právo na soud“ při rozhodování o jednotlivcových občanských právech nebo závazcích, článek 8 slouží širšímu účelu zabezpečování řádného respektování, inter alia, rodinného života. Rozdíl mezi účelem sledovaným pojistkami poskytovanými články 6 a 8 za určitých specifických okolností opravňuje k posuzování stejné řady faktů podle obou článků (viz např. McMichael, citováno výše, str. 57, § 91 a Sylvester, citováno výše, § 76).

49. V daném případě však Soud shledává, že nerespektování rodinného života stěžovatelů vyplývající z nezapojení prvního stěžovatele do rozvodového a pečovatelského řízení je jádrem stížnosti. Proto, s přihlédnutím k jeho výše uvedeným nálezům podle článku 8 (viz výše odstavec 40) a navzdory některým pochybnostem, pokud jde o konformitu článku 114 občanského soudního řádu s požadavkem článku 6 § 1 na přístup k soudu, má Soud za to, že není nutné zkoumat fakta rovněž podle článku 6 (viz Sylvester, citováno výše, § 77).

IV. Údajné porušení článku 1 Protokolu č. 1

50. Podle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě si první stěžovatel stěžoval na postup, podle něhož bylo stanoveno výživné, na vyšší výživného a na skutečnost, že je jeho dcera nikdy neobdržela. První stěžovatel rovněž uváděl, že druhá stěžovatelka již nemůže dostávat příspěvky podle izraelského práva.

51. Článek 1 Protokolu č. 1 zní takto:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.“

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

52. Vláda měla za to, že nedošlo k žádnému zasahování do práva prvního stěžovatele na pokojné užívání jeho majetku, jelikož rumunské právo stanoví rodičům povinnost starat se o své nezletilé děti. Závěrem Vláda připomněla, že druhá stěžovatelka nepožádala prostřednictvím svého zákonného opatrovníka o exequatur pro výkon rozsudku ze dne 18. září 2002 v Izraeli.

53. Soud poznamenává, že tato stížnost souvisí se stížností posuzovanou podle článku 8, takže musí být rovněž prohlášena za přípustnou.

54. S přihlédnutím ke svému nálezu podle článku 8 (viz výše odstavec 40) a vzhledem ke skutečnosti, že tvrzené porušení článku 1 Protokolu č. 1 je přímým důsledkem řízení, které bylo důvodem porušení článku 8 Úmluvy, se Soud domnívá, že není nutné zkoumat, zda v daném případě došlo také k porušení článku 1 (viz, mutatis mutandis, Sylvester, citováno výše, § 77 a Glod v. Rumunsko, č. 41134/98, § 46, 16. září 2003).

V. Údajné porušení článku 5 Protokolu č. 7

55. Závěrem si první stěžovatel stěžoval na to, že aspekty, které vedly k porušení jeho práv podle článku 8, rovněž narušily požadavek rovnosti mezi manžely ve smyslu článku 5 Protokolu č. 7 k Úmluvě, který zní takto:

„Při uzavírání manželství, za jeho trvání a při rozvodu mají manželé rovná práva a povinnosti občanskoprávní povahy mezi sebou a ve vztazích ke svým dětem. Tento článek nebrání státům přijmout opatření, jež jsou nezbytná v zájmu dětí.“

56. Soud připomíná, že již dříve rozhodl, že článek 5 Protokolu č. 7 v zásadě ukládá státům pozitivní závazek vytvořit uspokojivý právní rámec, v němž mají manželé rovná práva a povinnosti v takových záležitostech, jako jsou jejich vztahy k jejich dětem (viz Cernecki v. Rakousko /dec./, č. 31061/96, 11. července 2000).

57. V daném případě první stěžovatel nezpochybňuje právní rámec. Jeho kritika se týká pouze způsobu, jakým jej vnitrostátní soudy aplikovaly. Soud nenachází žádný náznak toho, že by dotčené právo porušovalo požadavek rovnosti stanovený v článku 5 Protokolu č. 7 (viz též Monory v. Rumunsko /dec./, č. 71099/01, 17. února 2004).

58. Z toho vyplývá, že tato stížnost je zjevně neodůvodněná, takže musí být v souladu s článkem 35 § 3 a 4 Úmluvy zamítnuta.

VI. Aplikace článku 41 Úmluvy

59. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přiznává Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

60. První stěžovatel požadoval částku 1 355 000 euro (EUR) jako náhradu morální újmy v následujícím rozdělení: 200 000 EUR za porušení jeho civilního statusu, 500 000 EUR za nemožnost vykonávat svá rodičovská práva a povinnosti, 195 000 EUR za to, že mu rumunské soudy nepřiznaly právo návštěv, 180 000 EUR za nemožnost udržovat normální kontakt s jeho rodiči, 80 000 EUR za škodu způsobenou únosem dítěte a potřebu obnovit vztah otec-dcera, 200 000 EUR za úzkost stres, depresi, ztrátu radosti ze života a důvěry v rodinný život.

Z tohoto titulu první stěžovatel jménem své dcery požadoval částku 1 364 382, konkrétně: 300 000 EUR jako náhradu ztráty izraelské lékařské péče, 9382 EUR za měsíční příspěvky, které by dcera byla obdržela od izraelského státu, 500 000 EUR za porušení práva těšit se z rodinného života, 195 000 EUR za to, že rumunské soudy nestanovily práva návštěv pro jejího otce, 80 000 EUR za nemožnost vidět její prarodiče z otcovy strany, 180 000 EUR za psychickou újmu, 100 000 EUR za úzkost stres, depresi, ztrátu radosti ze života a důvěry v rodinný život.

61. Vláda měla za to, že uvedené částky jsou neoprávněné a přehnané. Podle jejího názoru neexistuje příčinná souvislost mezi tvrzenými porušeními Úmluvy a tvrzenou škodou. Vláda se domnívala, že nález porušení Úmluvy může být sám o sobě dostatečným spravedlivým zadostiučiněním morální újmy, kterou stěžovatelé mohli utrpět.

62. Soud nevidí důvod pochybovat o tom, že stěžovatelé utrpěli stres v důsledku nemožnosti těšit se vzájemné společnosti. Soud se domnívá, že pokud jde o prvního stěžovatele, nebyl by pouhý nález porušení Úmluvy dostatečným spravedlivým zadostiučiněním. S přihlédnutím k částkám přiznaným ve srovnatelných případech (viz Ignaccolo-Zenide, § 117, Sylvester, § 84, Iglesias Gil a A.U.I., § 67 a Monory, § 96, citováno výše, Sophia Gudrun Hansen v. Turecko, č. 36141/97, § 115, 23. září 2003, jakož i Maire v. Portugalsko, č. 48206/99, § 82, ECHR 2003-VII) a při posouzení na základě ekvity, jak to vyžaduje článek 41, přiznává Soud prvnímu stěžovateli z tohoto titulu částku 20 000 EUR.

Pokud jde o druhou stěžovatelku, má Soud za to, že nález porušení Úmluvy je dostatečným spravedlivým zadostiučiněním jakékoli morální újmy, kterou mohla utrpět v důsledku porušení jejích práv podle článku 8 (viz Sylvester, citováno výše, § 80).

Závěrem Soud konstatuje, že zbývající požadavky na náhradu škody podle článku 41 Úmluvy jsou neopodstatněné.

B. Náklady a výdaje

63. První stěžovatel rovněž požadoval částku 141 500 EUR jako náhradu nákladů a výdajů vynaložených před vnitrostátními soudy a před Soudem, a to 61 500 EUR za náklady vynaložené lékařům, psychologům, podporujícím skupinám, 60 000 EUR za právní poplatky advokátům a 20 000 EUR za letenky, telefonáty a telekomunikace. Jménem své dcery požadoval Soud, aby jí přiznal rozumnou částku za právní poplatky za advokáty, přičemž její výši přenechal na uvážení Soudu.

64. Vláda připomněla, že stěžovatelé své výdaje nedoložili.

65. Podle judikatury Soudu je stěžovatel oprávněn k náhradě svých nákladů a výdajů pouze v té míře, v jaké bylo prokázáno, že byly skutečně a nezbytně vynaloženy a že jsou přiměřené co do jejich výše. Stěžovatelé uvedli své požadavky bez podpůrných dokladů s výjimkou dopisu ze dne 2. srpna 2005, kterým právní zástupce požadoval na prvním stěžovateli částku 47 000 EUR a 6750 švýcarských franků za stížnost předloženou Soudu. Soudu však nebyl předložen žádný účet, pokud jde o tyto částky, nebo za jakoukoli jinou částku, kterou první stěžovatel mohl nebo musí zaplatit. Proto nelze požadavku vyhovět v plné výši. Soud však akceptuje, že první stěžovatel zřejmě uhradil určité právní náklady a výdaje. Proto s přihlédnutím k informacím, které má k dispozici, k výše uvedeným kritériím a k částkám přiznávaným Soudem v obdobných případech pokládá Soud za rozumné přiznat v tomto ohledu prvnímu stěžovateli částku 1500 EUR.

C. Úroky z prodlení

66. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Prohlašuje stížnosti ohledně práva na respektování rodinného života, přístupu k soudu a pokojného užívání majetku za přípustné a zbývající část stížnosti za nepřipustnou;

2. Konstatuje, že byl porušen článek 8 Úmluvy;

3. Konstatuje, že není třeba stížnosti posuzovat podle článku 6 § 1 Úmluvy a podle článku 1 Protokolu č.1;

4. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit prvnímu stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, částku 20 000 EUR (dvacet tisíc euro) jako náhradu morální újmy a částku 1500 EUR (tisíc pět set euro) jako náhradu nákladů a výdajů plus jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body, a to během doby prodlení;

5. Zamítá jednomyslně zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučnění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 27. července 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

Roderick LIDDELL
tajemník sekce

Boštjan M. ZUPANČIČ
předseda

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
ČTVRTÁ SEKCE
31. října 2006
VĚC KLEIN
(Rozsudek ve věci Klein v. Slovensko)

Evropský soud pro lidská práva – Čtvrtá sekce (dál jen „Soud“), zasedající jako senát, který tvořili soudci Sir Nicolas Bratza, předseda, G. Bonello, K. Traja, S. Pavlovski, L. Garlicki, M. Pellonpää, L. Mijovičová a J. Šikuta a dále T.L. Early, tajemník sekce, po projednání na neveřejném zasedání dne 10. října 2006 vynesl uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ vznikl na základě stížnosti (č. 72208/01) proti Slovenské republice, předložené Soudu podle čl. 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) slovenským občanem Martinem Kleinem (dále jen „stěžovatel“) dne 28. června 2001.

2. Stěžovatel byl původně zastoupen J. Hrubalou, advokátem provozujícím praxi v Banské Bystrici a v Bratislavě. Dne 8. května 2003 zmocnil stěžovatel Z. Dlužořovou, advokátku provozující praxi v Bratislavě, aby jej v řízení zastupovala. Před tímto datem byla paní Dlužořová pověřena přípravou podání stížnosti za pana Hrubalu.

Vláda Slovenské republiky (dále jen „Vláda“) byla zastoupena svou zmocněnkyní A. Poláčkovou.

3. Stěžovatel tvrdil, že bylo porušeno jeho právo na svobodu projevu, protože byl odsouzen za uveřejnění jednoho článku.

4. Stížnost byla postoupena čtvrté sekci Soudu (ustanovení 52 § 1 Jednacího řádu Soudu). V rámci této sekce byl k posouzení případu (čl. 27 § 1 Úmluvy) vytvořen senát, jak stanoví ustanovení 26 § 1 Jednacího řádu Soudu.

5. Rozhodnutím ze dne 8. listopadu 2005 prohlásil Soud stížnost za přípustnou.

6. Vláda, nikoliv však stěžovatel, dále předložila písemné stanovisko k meritu případu (ustanovení 59 § 1 Jednacího řádu Soudu).

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

I. Okolnosti případu

7. Stěžovatel se narodil v roce 1947 a žije v Bratislavě. Je novinářem a filmovým kritikem.

8. Dne 27. února 1997 začalo ve slovenských kinech promítání filmu Miloše Formana „Lid versus Larry Flynt“. Předcházela mu propagace, inter alia, prostřednictvím pouličních

plakátů. Hlavní představitel měl na plakátu kolem svých hyždí ovinutou vlajku USA a byl znázorněn jako ukřižovaný na ženském klínu oděném v bikinách.

9. Dne 26. února 1997 byla uveřejněna „Všeobecná deklaráce Ekumenické rady církví a Konference slovenských biskupů“. Deklarace protestovala proti zveřejňování plakátu jakožto rouhání Bohu. Později se k uvedené deklaraci připojilo též Hnutí církevních sdrůžení dětí.

10. Dne 11. března 1997 učinil arcibiskup Msgr. Ján Sokol ve slovenské televizi toto prohlášení:

„V těchto dnech jsme svědky «ponižování krucifixu». Přes všechny protesty Konference slovenských biskupů a Ekumenické rady církví zaměřené na zastavení výroby a distribuce filmu Miloše Formana «Lid versus Larry Flynt» je tento plakát vyvěšován v ulicích našeho hlavního města Bratislavy. Je to pohana symbolu křesťanského náboženství. Americká filmová asociace toto rouhání nedovolila. Nebylo dovoleno ani ve Francii a Belgii. Jak je možné, že bylo povoleno na Slovensku, které se hlásí k tradici Cyrila a Metoděje, tj. křesťanskému náboženství, a to dokonce i v Ústavě? ... Proto žádáme vládu, parlament, naše veřejné činitele v rámci legislativy a justice, aby otázku zevrubně prozkoumali a aby přijali vhodná opatření ke stažení těchto plakátů a filmu a k povolání k zodpovědnosti těch, kdo porušili zákony. ... Doufáme, že náš protest bude příznivě přijat odpovědnými činiteli a že bude učiněna náprava. Všem, kteří o to usilují, vyjadřujeme předem náš upřímný dík.“

11. Dne 28. března 1997 uveřejnil týdeník Domino Efekt články napsané stěžovatelem. Týdeník v té době vycházel nákladem 8000 výtisků a soustředil se především na politické komentáře a specializované články z oblasti ekonomie, filozofie, přírodních věd a kultury. Byl zaměřen na intelektuálně orientované čtenáře.

12. Zmíněný článek měl titul „Sedí sokol na javori: Larry Flynt a sedm pohlavků pokryci“. V článku kritizoval stěžovatel arcibiskupa Jána Sokola. Nebyla v něm zmínka o tom, že byl napsán jako reakce na výše zmíněné televizní vystoupení arcibiskupa. V článku se uvádí toto:

I. Je všeobecně známo, že Země je ploché prkno. I když ale není plochým prknem, Slunce se točí kolem ní. A i když se netočí, církevní hodnostář miloval jeho matku.

II. Text může pokračovat takto: „I kdyby nemiloval ...“ On miloval. Důkazy:

(a) Larry Flynt vyhrál proces před Nejvyšším soudem v USA.

(b) Církevní hodnostář je „trtko“. To uznají všichni ti, kdo jej alespoň viděli v televizi.

III. Hluboce nerad používám slovo „trtkat“. Nezbytné výjimky je možné spočítat na prstech Jelcinovy levé ruky:

1. „Trtkaj“ je přezdívka bývalého profesora na katedře žurnalistiky Filozofické fakulty Univerzity Komenského v období normalizace.

2. „Trt“ je řídce užívané označení pro popírání něčeho nebo ekvivalent negativního výrazu „hovno“ užívaného na Hané.

3. „Trtko“ je – od určitého věku – totéž jako snad barvitější a eufemičtější výraz „trtkoš“. Takový člověk nemiluje ani ... Nanejvýš – oh – (je použit výraz „trtkat“); ubohá matka.

IV. Slovensko není křesťanský stát.

(Když francouzští církevní hodnostáři požadovali zákaz plakátu s Flyntem, nikdy dokonce ani nezamýšleli, bázlivci, požadovat zákaz filmu. A také tvrdili, že Francie je křesťanský stát. Běda, letným pohledem na první články ústavy lze zjistit, že Francouzi žijí ve svobodě, v demokracii a že je jejich soukromou záležitostí, zda věří či nevěří. Ani slovo o křesťanském státě.)

Křesťanský stát by byl stejně netolerantní jako islámský stát, například Írán. Z toho nepřímo vyplývá, že žádný ze západních států není křesťanský. Dlouhotrvající odlika církve od státu je třeba pojímat jako hlavní vítězství ducha nad hmotou. (Nyní přehlížím skutečnost, že vaši sousedi v rakouské či bavorské vesnici vám znepríjemní život, jestliže vystoupíte z církve.)

Pokračování v některých obřadech není důkazem, že stát je „křesťanský“. Například americký prezident zakončuje svou přísahu slovy: „Tak mi pomáhej Bůh.“

Larry Flynt však odmítl přísahat na Bibli s vysvětlením, že on v Boha nevěří. Samozřejmě, soudce se spokojil s jeho prohlášením, že bude mluvit pravdu. Americký prezident by mohl učinit totéž, ale zkomplikoval by si tím svůj politický život. Počet politických bitev, které můžeme v našem životě vybojovat, je omezený. Takže je mnohem důležitější, že by Bill Clinton mohl vyslat vojáky do Bosny, nežli fakt, že tam nakonec nevyslal vojáky, kteří jasně byli homosexuály.

V. Vzhledem k tomu, že arcibiskup zjevně postrádá jakýkoliv sex-appeal, je zcela irelevantní, zda je uvnitř svého těla homosexuál či bisexuál (jako Courtney Love ve filmu) nebo cokoliv. Důležité je ale jeho pozitivní lustrační osvědčení. Tento hlavní představitel první křesťanské církve dokonce nikdy neměl ani tolik cti jako náčelník poslední cikánské bandy při své pokloně.

Vůbec nechápu, proč slušní katolíci neopustí organizaci, která má v čele takového lidožrouta. Čekají na to, až zemře? To je příliš slabé. Žádný člen Komunistické strany Československa neuvádí na svou obhajobu: „Čekal jsem, až Husák a Jakeš zemřou. Potom bych vyvinul úsilí k zajištění nápravy.“ Jinak bychom ještě žili na stromech.

VI. Což skutečně děláme – obrazně řečeno. Úspěch filmu „Kolja“ (neexistuje ani špetka pedofilie, ani felace v tomto filmu) ukazuje, jak se stal svět bledým. Salman Rushdie je pronásledován. Je pravda, že francouzský prezident jej přijal, je však nemyslitelné, že by slovenský prezident učinil totéž. Ten dal přednost přidat se k arcibiskupovi a jeho výlevům. Který „ko-“ mu to poradil: Štefko, Zemko?

VII. Reálný Larry Flynt publikoval a nadále publikuje materiály, které jsou oplzlé. Jejich stupeň nestoudnosti překročil dosud akceptovatelnou hranici. Takže co? Reálný Larry Flynt jednal ve filmu jako soudce a v jeho roli pronesl nepřijatelná prohlášení. To však bylo předvídáno ve scénáři. Slovenský arcibiskup pronáší nepřijatelná prohlášení, aniž by mu to bylo někým nařízeno. A nic?! Marnost nad marnost.

Na žádost nakladatelství přenechávám na laskavých čtenářích, aby vynesli rozsudek, pokud jde o stupeň oplzlosti slovenského arcibiskupa.

13. Později si dvě sdružení stěžovala na to, že tímto článkem bylo uraženo náboženské cítení jejich členů. Proti stěžovatelům bylo zahájeno trestní řízení. Arcibiskup J. Sokol se k němu zpočátku připojil jako poškozený. Později však z řízení odstoupil a vzdal se svého práva na požadování náhrady škody.

14. Dne 15. června 2000 Obvodní soud Košice I odsoudil stěžovatele za trestný čin urážky na cti podle § 198 odst. 1 písm. b) trestního zákona. Relevantní část výroku rozsudku zní takto:

... jako autor článku „Sedí sokol na javori; Larry Flynt a sedm pohlavků pokrytci“ ... v němž se inter alia uvádí: „Tento hlavní představitel první křesťanské církve dokonce nikdy neměl ani tolik cti jako náčelník poslední cikánské bandy při své pokloně! Vůbec nechápu, proč slušní katolíci neopustí organizaci, která má v čele takového lidožrouta ...“, na což místní sdružení Společnosti Cyrila a Metoděje v Prievidzi a Bernolákova společnost v Bratislavě reagovaly nezávisle na sobě jako na urážející jejich náboženské citění a čímž stěžovatel veřejně pohanił skupinu občanů pro jejich víru.

15. Stěžovatel byl odsouzen k pokutě ve výši 15 000 slovenských korun, která může být změněna na trest odnětí svobody na jeden měsíc v případě, že se svévolně pokusí vyhnout zaplacení této částky.

16. Během řízení před obvodním soudem stěžovatel vysvětlil, že jeho článek byl reakcí na prohlášení arcibiskupa J. Sokola ve vysílání v hlavních večerních zprávách Slovenské televize v březnu 1997. Stěžovatel měl za to, že arcibiskupův návrh, aby byla zakázána distribuce letáku i filmu, je v rozporu s principy demokratické společnosti a zejména se svobodou projevu. Stěžovatel pokládal za vhodné vyjádřit svůj názor otevřeně, jelikož v televizním vysílání neměl nikdo možnost vyjádřit odlišný názor od názoru arcibiskupa. Stěžovatel nepokládal arcibiskupa za morálně neposkrvněného, jelikož se dověděl, že byl zaregistrován ve svazcích bývalé komunistické tajné policie. Stěžovatel zdůraznil, že nezamýšlel urážet citění členů katolické církve.

17. Pokud jde o jeho článek, stěžovatel uvedl, že se nejednalo o komentář, nýbrž o literární žert s myšlenkami a asociacemi, které mohly být nepochybně oceněny pouze hrstkou intelektuálů. Stěžovatel zdůraznil, že neměl v úmyslu obvinít arcibiskupa za incestu v relevantní pasáži týkající se daného filmu, v němž se kazatel údajně přiznává k incestu se svou matkou. Jeho prohlášení ohledně údajné oplzlosti slovenského arcibiskupa nemělo erotický podtext, stěžovatel měl výlučně na mysli morální prohřešky kritizované osoby.

18. Stěžovatel rovněž vysvětlil, že po tři roky nemohl uveřejňovat žádné články a že Rádio Svobodná Evropa s ním po uveřejnění daného článku přerušilo spolupráci.

19. Během trestního řízení arcibiskup prohlásil, že nechápe účel stěžovatelova útoku na jeho osobu, na jeho matku a na církev, kterou reprezentuje. Arcibiskup dále prohlásil, že již stěžovateli odpustil.

20. Soud vyslechl zástupce dvou sdružení, která podala na stěžovatele trestní oznámení. Ti uvedli, že stěžovatel urazil a skandalizoval příslušníky římskokatolické církve tím, že je inter alia vyzval, aby z církve vystoupili, pokud se pokládají za slušné, a když tvrdil, že představitel církve je lidožrout.

21. Na základě provedených důkazů okresní soud konstatoval, že stěžovatel spáchal trestný čin podle § 198 odst. 1 trestního zákona a že ve svém článku jako celku a zejména slovy citovanými ve výroku jeho rozsudku urazil představitele římskokatolické církve na Slovensku, čímž urazil členy této církve. Zejména pak stěžovatelovo prohlášení, ve kterém se podívoval nad tím, proč slušní členové církve z ní nevystoupí, křiklavě diskreditovalo a zlehčovalo skupinu občanů pro jejich katolickou víru. Tím stěžovatel postavil katolickou církev na úroveň organizace, k níž by slušní lidé neměli náležet a z níž by měli vystoupit. Stěžovatel si měl být vědom toho, že jeho článek může urazit zájmy jiných lidí, chráněné zákonem. Vzhledem k tomu, že značné procento občanů Slovenska tvoří katolíci, poškodil stěžovatel svým článkem náboženské cítění značného počtu osob.

22. Stěžovatel i sdružení, která na něho podala trestní oznámení, se odvolali.

23. Stěžovatel tvrdil, že žádný trestný čin nespáchal a že jeho odsouzení znamená porušení jeho práva na svobodu projevu. Odvolal se na ustanovení Ústavy, mezinárodních instrumentů a praxi Evropského soudu pro lidská práva podle článku 10 Úmluvy.

24. Zástupci stěžujících si sdružení vyjádřili názor, že trest uložený stěžovateli byl příliš mírný.

25. Dne 10. ledna 2001 Krajský soud v Košicích obě odvolání zamítl. Krajský soud konstatoval, že prvoinstanční soud zjistil relevantní fakta s dostatečnou jistotou a že správně aplikoval relevantní zákon. Pokud jde o stěžovatelovy argumenty vztahující se k jeho právu na svobodu projevu, Soud konstatoval toto:

Je pravda, že článek 26 odst.1 a 2 Ústavy Slovenské republiky, jakož i článek 10 Evropské úmluvy o lidských právech a článek 19 Všeobecné deklarace lidských práv zaručují svobodu projevu a právo na informace.

Není tudíž sporu o tom, že podle Ústavy Slovenské republiky má každý občan právo získávat, vyhledávat a šířit jakékoliv informace, avšak pouze v takové míře, aby tím nebyla porušována ústavní práva a svobody jiných. Tento závěr lze nepřímou odvodit od nálezu Ústavního soudu PL ÚS 7/96, v němž Ústavní soud konstatoval, že: „Veškerá základní práva a svobody jsou chráněny pouze v té míře, aby požívání práva či svobody disproportionálně neomezovalo nebo dokonce nepopíralo jiné právo či svobodu.“

Článek „Sedí sokol na javori; Larry Flynt a sedm pohlavků pokrytci“ není běžným novinářským standardem; obžalovaný to uznal v hlavním líčení a krajský soud má za to, že překračuje principy novinářské etiky. Krajský soud si je rovněž vědom toho, že článek 10 Úmluvy chrání svobodu projevu nejen v případech „informací a myšlenek, jež jsou příznivě přijímány nebo pokládány za neurážlivé či neutočné či indiferentní, ale také informací a myšlenek, které urážejí, šokují či ruší nebo způsobují problémy státu nebo některé části obyvatelstva“. Členové senátu odvolacího soudu věří, že dokonce i v takovýchto případech existují jisté hranice, které by neměly být překračovány. Uvedený článek je vulgární, zesměšňuje a uráží. Proto podle názoru krajského soudu nepoživá žádnou ochrany. Jinak by se média mohla stát distributory, inter alia, různých zlovolných výrazů, které snižují lidskou důstojnost. To by jistě neodpovídalo duchu a zá-

sadám demokracie. Obsahem uveřejněného článku porušil obžalovaný práva, garantovaná Ústavou Slovenské republiky jiným osobám – jmenovitě skupině obyvatel s křesťanskou vírou. Stěžovatel tak urazil jejich náboženské cítění.

26. Pokud jde o kvalifikaci stěžovatelova jednání podle slovenského trestního zákona a uloženého trestu, potvrdil krajský soud odůvodnění soudu první instance. Závěrem krajský soud upozornil na to, že zmíněná sdružení nemají právo napadnout odvoláním trest uložený stěžovateli.

27. Dne 2. dubna 2001 vyhověl stěžovatel příkazu uhradit obvodnímu soudu náklady řízení ve výši 800 SKK.

Dne 10. prosince 2002 společnost VMV, a. s., zaplatila jménem stěžovatele částku 15 000 SKK Obvodnímu soudu Košice I s odvoláním na peněžitý trest, který mu byl uložen. Z obchodního rejstříku, který lze nalézt na Internetu, vyplývá, že uvedená společnost je od 15. ledna 2005 v likvidaci.

II. Relevantní vnitrostátní právo

A. Ústava

28. V preambuli k Ústavě se, inter alia, stanoví toto:

„... Vědomi si odkazu Cyrila a Metoděje, ...

My, občané Slovenské republiky, jsme tímto a prostřednictvím svých zástupců přijali tuto Ústavu:“...

29. Podle článku 1 je Slovenská republika suverénním, demokratickým státem, který se řídí zásadou panství práva. Slovenská republika není vázána žádnou ideologií či náboženstvím.

30. Článek 24 zní takto:

„1. Svoboda myšlení, svědomí, náboženství a víry se zaručuje. Toto právo zahrnuje právo na změnu náboženství či víry a právo vzdát se náboženské příslušnosti. Každá osoba má právo veřejně vyjádřit svůj názor ...

4. Práva podle odstavců 1 až 3 tohoto článku mohou být omezena pouze v souladu se zákonem, je-li to nezbytné v demokratické společnosti pro ochranu veřejného pořádku, zdraví, morálky nebo práv a svobod jiných.“

31. Článek 26 zní takto:

„1. Svoboda projevu a právo na informace se zaručují.

2. Každá osoba má právo vyjádřit svůj názor ... písemně ... a může rovněž vyhledávat, získávat a šířit myšlenky a informace ...

4. Svoboda projevu a právo získávat a šířit informace může být omezena zákonem, je-li to nezbytné v demokratické společnosti k ochraně práv a svobod jiných, státní bezpečnosti, veřejného pořádku, zdraví a morálky.“ ...

B. Trestní zákon

32. Ustanovení § 198 trestního zákona má název „Hanobení národa, rasy a přesvědčení“. V relevantním období znělo ustanovení § 198 odstavce 1 takto:

„Osoba, která veřejně hanobí

a) národ, jeho jazyk nebo rasu nebo

b) skupinu obyvatel republiky pro jejich politické přesvědčení, víru nebo proto, že nepatří k žádnému náboženství,

bude potrestána až do jednoho roku odnětí svobody nebo peněžitým trestem.“

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

I. Údajné porušení článku 10 Úmluvy

33. Stěžovatel si stěžoval, že jeho právo na svobodu projevu bylo porušeno v důsledku jeho odsouzení za uveřejnění výše uvedeného článku. Odvolal se na článek 10 Úmluvy, jehož relevantní část zní takto:

„1. Každý má právo na svobodu projevu. Toto právo zahrnuje svobodu zastávat názory a přijímat a rozšiřovat informace nebo myšlenky bez zasahování státních orgánů a bez ohledu na hranice. ...

2. Výkon těchto svobod, protože zahrnuje i povinnosti i odpovědnost, může podléhat takovým formalitám, podmínkám, omezením nebo sankcím, které jsou nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, územní celistvosti nebo veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky, ochrany pověsti nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací nebo zachování autority a nestrannosti soudní moci.“

A. Argumenty stran

1. Vláda

34. Vláda připustila, že došlo k zásahu do stěžovatelova práva na svobodu projevu v důsledku jeho odsouzení. Zásah měl právní základ, a to ustanovení § 198 odst. 1 trestního zákona, a sledoval legitimní účel ochrany práv a svobod jiných, jmenovitě arcibiskupa Msgr. Jána Sokola a dalších osob katolického vyznání.

35. Pokud jde o otázku, zda byl zásah „nezbytný v demokratické společnosti“, Vláda zdůraznila, že článek byl publikován před Velikonocemi, tj. v době, kdy si katolíci připomínají ukřižování a vzkříšení Ježíše Krista. Arcibiskup byl zmocněn učinit prohlášení Konferencí slovenských biskupů a Ekonomickou radou církví na Slovensku. Prohlášení, na které článek reagoval, tak vyjadřovalo názor několika církevních institucí na Slovensku. Ve svém článku stěžovatel napadl nejen nejvyššího představitele římskokatolické církve na Slovensku, nýbrž i náboženské cítění věřících. Přibližně 69 % slovenského obyvatelstva tvoří katolíci a cca 4 % náleží k řecké ortodoxní církvi. Existovala zde tudíž naléhavá sociální potřeba chránit cítění dotčených osob. Mimořádně účinná prohlášení

k osobě arcibiskupa J. Sokola byla jasně přehnanou reakcí na prohlášení arcibiskupa. Jako taková nebyla akceptovatelná.

Článek nezmiňoval kontext, v jakém by měl být čten, takže pro čtenáře nebylo možné rozlišit, které části prohlášení se týkají postavy ve filmu M. Formana a které se týkají arcibiskupa J. Sokola. Kromě toho článek prakticky neobsahoval žádné argumenty a jeho forma jasně překročila hranice akceptovatelné kritiky a tolerance. Zájem na ochraně práv osob, jejichž náboženské citění stěžovatel hrubě urazil, tak převážil nad jeho právem na svobodu projevu.

36. Výše uloženého peněžitého trestu byla relativně nízká a stěžovatel měl právo požádat o výmaz svého odsouzení. Přísnost trestu uloženého stěžovateli tak nepřekročila závažnost trestného činu, který spáchal, a nebyla natolik tvrdá, aby odradila tisk od účasti na diskusích o věcech veřejného zájmu.

37. Vláda učinila závěr, že zásah, který je předmětem stížnosti, byl přiměřený sledovanému legitimnímu účelu a že právo stěžovatele podle článku 10 nebylo porušeno.

2. Stěžovatel

38. Stěžovatel nejdříve uvedl, že neporušil limity stanovené trestním právem Slovenské republiky, jelikož v jednání, pro které byl odsouzen, nebyly obsaženy základní prvky ustanovení § 198 odst. 1 písm. b) trestního zákona.

39. Jeho kritika neobsahovala nic, co by mohlo být interpretováno jako zaměřené proti příslušníkům katolické víry a co by mělo vztah ke katolickému náboženství jako takovému. Pokud jde o osobu arcibiskupa J. Sokola, stěžovatel si přál upoutat pozornost čtenářů na morální integritu veřejné osobnosti, zejména upozornit na nepřijatelnost jeho činnosti zahrnující (i) žádost o zákaz filmu a o odstranění plakátů a (ii) jeho spolupráci s tajnou policií komunistického režimu. Jeho hodnotící úsudek osobnosti arcibiskupa se opíral o relevantní spis ve svazcích tajné policie a nebylo prokázáno, že by tento úsudek byl nepravdivý.

40. Stěžovatel ve svém článku použil imaginaci, která nebyla společností obecně akceptována, zejména odvoláním na akt incestu mezi církevním hodnostářem ve filmu „Lid versus Larry Flynt“ a jeho vlastní matkou. Tato imaginace se však netýká prohlášení slovenského arcibiskupa. Stěžovatel ji použil k tomu, aby upozornil na limity svobody projevu, což bylo rovněž účelem polemiky nastolené arcibiskupem, když požádal o zákaz promítání zmíněného filmu. I když uvedený článek mohl šokovat a urazit věřící, kteří mají arcibiskupa ve velké úctě, nezasahoval do práva věřících vyjadřovat a vykonávat jejich náboženství a ani neočerňoval obsah jejich náboženské víry. Zváží-li se podstata článku a přihlédně-li se k atmosféře a politickému kontextu ve společnosti, tak článek nepřekročil hranice stanovené jak vnitrostátním právním řádem, tak Úmluvou. Forma článku vyjadřovala jeho rozhořčení vůči arcibiskupovi.

41. Podle názoru stěžovatele zásah do jeho svobody projevu vychází pouze ze skutečnosti, že někteří lidé mohli chápat útok na arcibiskupa tak, že jej není možné v demokratické společnosti pokládat za legitimní.

42. Článek byl publikován v týdeníku, který čtou náročnější a intelektuálně orientovaní čtenáři. Článek obsahoval určité intelektuální souvislosti a narážky, které tuto skutečnost odražejí. Kromě toho byl týdeník publikován nákladem 8000 výtisků, kdežto arcibiskupovo prohlášení bylo učiněno během hlavních televizních zpráv ve veřejnoprávní televizi, které v danou dobu sledovalo cca 80 % diváků. Stěžovatel rovněž vyjádřil svůj nesouhlas s analýzou jednotlivých pasáží článku provedenou Vládou.

43. Vyšetřování a odsouzení stěžovatele značně přispělo ke snížení jeho vyhlídek na nalezení nového zaměstnání na novinářském trhu. Vymazání jeho trestu nemůže nijak zahladit škodu na jeho dobré pověsti v očích veřejnosti a masmédií. Kromě toho existují situace, kdy se vyžaduje nejen pouhý výpis z trestního rejstříku, nýbrž jeho kopie, která obsahuje všechna odsouzení včetně těch, která již byla z rejstříku vymazána.

44. Stěžovatel učinil závěr, že zásah byl hrubě disproporcionální sledovanému účelu a že jako takový jej nelze pokládat za „nezbytný v demokratické společnosti“.

B. Hodnocení Soudu

45. Stěžovatelovo odsouzení za uveřejnění zmíněného článku znamenalo zásah do jeho práva na svobodu projevu zaručeného článkem 10 § 1 Úmluvy. Mělo právní základ v ustanovení § 198 trestního zákona a sledovalo legitimní účel ochrany práv jiných osob, jejichž náboženské citění, jak konstatovaly slovenské orgány, bylo stěžovatelovým článkem uraženo.

46. Není úkolem Soudu, aby posuzoval, zda trestní soudy aplikovaly relevantní zákon správně. Úkolem Soudu v kontextu daného případu je určit, zda uvedený zásah byl za zvláštních okolností daného případu oprávněný, tj. zda byl „nezbytný v demokratické společnosti“ ve smyslu druhého paragrafu článku 10.

47. Soud zdůraznil při mnoha příležitostech důležitost svobody projevu v demokratické společnosti. Zatímco záruky článku 10 se aplikují také na myšlenky či informace, které urážejí, šokují či zneklidňují stát nebo některou vrstvu populace, osoby, které svobodu projevu realizují, mají určité povinnosti a odpovědnost. K nim může legitimně patřit – v kontextu s náboženskými názory a vyznáním – povinnost zajistit pokojné užívání práv zaručených článkem 9 vyznavačům takové víry, včetně povinnosti vyvarovat se v nejvyšší možné míře projevu, který je ve vztahu k předmětům uctívání urážlivým pro ostatní a který je rouhavý.

Test, zda napadený zásah byl „nezbytný v demokratické společnosti“, od Soudu vyžaduje, aby rozhodl, zda odpovídal „naléhavé sociální potřebě“, zda byl přiměřený sledovanému legitimnímu účelu (potenciální dopad média daného projevu je důležitým faktorem při posuzová-

ní proporcionalitu zásahu) a zda důvody uváděné vnitrostátními orgány k jeho ospravedlnění jsou relevantní a postačující. Při vyhodnocování, zda takováto „potřeba“ existuje a jaká opatření by měla být k jejímu splnění přijata, je vnitrostátním orgánům přenechán určitý rozsah volné úvahy. Avšak tato diskreční pravomoc není neomezená, nýbrž je provázena evropským dohledem Soudu, jehož posláním je vynést konečné rozhodnutí o tom, zda je některé omezení slučitelné se svobodou projevu chráněnou článkem 10 (pro rekapitulaci relevantních principů ve větších detailech viz *Giniewski v. Francie*, č. 64016/00, § 43-54, ECHR 2006; *Aydin Tatlav v. Turecko*, č. 50692/99, § 22-27, 2. května 2006; *Gündüz v. Turecko*, č. 35071/97, § 38, ECHR 2003-XI; *Murphy v. Irsko*, č. 44179/98, § 65-69, ECHR 2003-IX /extrakty/, s dalšími odkazy).

48. Soud bere na vědomí stěžovatelův argument, že jeho článek byl reakcí na prohlášení arcibiskupa, vysílané v hlavních večerních zprávách ve veřejnoprávní televizi, a které on pokládal za odporující principům demokratické společnosti a zejména pak svobodě projevu. Skutečnost, že článek byl publikován v týdenním časopise zaměřeném na intelektuálně orientované čtenáře, je v souladu se stěžovatelovým vysvětlením, že pojal článek jako literární žert s myšlenkami a s asociacemi ve vztahu k filmu „Lid versus Larry Flynt“, u něhož se nedalo očekávat, že jej každý pochopí a ocení. Časopis byl publikován nákladem v počtu cca 8000 výtisků.

49. Soud není povinen posuzovat novinářskou kvalitu uvedeného článku, i když poznamenává, že obsahoval slangové výrazy a narážky se zřetelnými vulgárními a sexuálními konotacemi. Obdobně, určení podstaty sporu nevyžaduje zkoumat, zda existoval dostatečný faktický základ pro napadená tvrzení zaměřená na osobu arcibiskupa (viz, *mutatis mutandis*, *Feldek v. Slovensko**, č. 29032/95, § 75-76, ECHR 2001-VIII).

50. Stěžovatel byl odsouzen za „hanobení národa, rasy a přesvědčení“. Soud první instance dospěl k závěru, *inter alia*, že zhanobil nejvyššího představitele římskokatolické církve na Slovensku a tím že urazil členy této církve. Stěžovatelovo tvrzení, že se diví tomu, proč slušní členové církve z ní nevystoupí, hrubě diskreditovalo a zlehčilo skupinu občanů pro jejich katolickou víru. Tento názor byl potvrzen odvolacím soudem, který našel, že v souvislosti s publikovaným článkem porušil stěžovatel práva obyvatel křesťanského vyznání zaručená Ústavou.

51. Soud tento závěr neakceptuje. Konkrétně řečeno, stěžovatel ve svém článku ostře kritizoval osobu arcibiskupa J. Sokola po jeho televizní výzvě ke stažení filmu „Lid versus Larry Flynt“ a plakátů k tomuto filmu a k opatřením proti osobám jednajícím v této souvislosti v rozporu se zákonem. Stěžovatelův názor vyjádřený silně pejorativními výrazy se vztahoval výlučně k osobě vysokého představitele katolické církve na Slovensku. Na rozdíl od nálezu vnitrostátních soudů není Soud přesvědčen o tom, že stěžovatel svým prohlášením zdiskreditoval a zlehčoval určitou vrstvu obyvatel pro jejich katolickou víru.

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strasbourgu – Přílohový sešit XXXVI/2003, Rozhodnutí ES o stížnosti č. 29032/95, str. 2.

52. Skutečnost, že někteří členové katolické církve mohli být uraženi stěžovatelovou kritikou arcibiskupa a jeho prohlášením, že nechápe, proč slušní katolíci z církve nevystoupí, jelikož v jejím čele stojí arcibiskup J. Sokol, nemůže mít na toto stanovisko vliv. Soud akceptuje stěžovatelův argument, že článek ani nevhodně nezasahoval do práva věřících na projevování a výkon jejich náboženství, ani nezlehčoval obsah jejich náboženského přesvědčení (viz rovněž, *mutatis mutandis*, *Giniewski v. Francie* uvedeý výše, § 51).

Důvody pro uvedený zásah jsou tudíž úzké a nedostatečné.

53. Stěžovatel byl odsouzen na základě trestních oznámení podaných dvěma sdruženími a arcibiskup jako poškozená strana, proti které byl článek namířen, z trestního řízení odstoupil a veřejně stěžovateli odpustil. Vzhledem k tomu, že stěžovatel ve svém článku kritizoval výlučně osobu arcibiskupa, a bez ohledu na povahu uděleného trestu jeho odsouzení pro trestný čin hanobení náboženského přesvědčení bylo samo o sobě za okolností daného případu nevhodné (viz také *Lopes Gomes da Silva v. Portugalsko*, č. 37698/97, § 36, ECHR 2000-X).

54. Z výše uvedených důvodů, a to i přes tón zmíněného článku uvedený v odstavci 49 výše, nelze učinit závěr, že jeho publikací zasáhl stěžovatel do práva jiných osob na svobodu náboženství způsobem opravňujícím k sankci, jež mu byla uložena. Zásah do jeho svobody projevu tudíž ani neodpovídal naléhavé sociální potřebě, ani nebyl proporcionální ve vztahu ke sledovanému legitimnímu účelu. Zásah tudíž nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“.

55. Z toho plyne, že byl porušen článek 10 Úmluvy.

II. Aplikace článku 41 Úmluvy

56. Článek 41 Úmluvy zní takto:

„Jestliže Soud zjistí, že došlo k porušení Úmluvy nebo Protokolů k ní, a jestliže vnitrostátní právo dotčené Vysoké smluvní strany umožňuje pouze částečnou nápravu, přízná Soud v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Škoda

57. Stěžovatel požadoval částku 28 084 slovenských korun (SKK) jako náhradu peněžní škody. Tato částka zahrnovala 10 000 SKK na úhradu právního zastoupení v příslušných trestních řízeních, 2284 SKK na úhradu stěžovatelových cestovních nákladů vztahujících se k jeho účasti na ústních jednáních v Košicích, 800 SKK odpovídajících nákladům trestního řízení, které stěžovatel musel uhradit, a 15 000 SKK odpovídajících uloženému peněžitému trestu. Pokud jde o částku uvedenou na posledním místě, stěžovatel ji požadoval proto, aby ji mohl vrátit společnosti, která ji zaplatila za něho.

Stěžovatel dále požadoval částku 90 000 EUR jako náhradu morální újmy. Uvedl, že utrpěl v důsledku trestního stíhání stres, že měl po odsouzení těžkosti s nalezením zaměstnání a že utrpěl na svém společenském postavení. V důsledku toho trpěl záchvaty deprese, nespavostí, sníženou aktivitou a úzkostí a musel vyhledat profesionálního psychiatra.

58. Vláda tvrdila, že (i) uložený peněžitý trest byl zaplacen soukromou společností a nikoliv stěžovatelem, (ii) stěžovatel neprokázal, že vynaložil částku vztahující se k jeho cestovním výdajům, a (iii) požadavek vztahující se k právnímu zastoupení při vnitrostátním řízení a jeho náklady by měly být posuzovány jako separátní položka spolu s dalšími náklady a výdaji vynaloženými stěžovatelem.

Pokud jde o údajnou morální újmu, Vláda uvedla, že je přehnaná.

59. Soud bere na vědomí, že částka odpovídající peněžitému trestu uloženému stěžovateli byla za něho uhrazena soukromou společností dne 10. prosince 2002 a že tato společnost je od 15. ledna 2005 v likvidaci. Stěžovatel nevysvětlil, za jakých okolností byla úhrada provedena, a netvrdí, že má právní povinnost této společnosti uvedenou částku vrátit. Za těchto okolností Soud zamítá tuto část požadavku na úhradu peněžité škody. Pokud jde o požadavky vztahující se k právnímu zastoupení ve vnitrostátním řízení a o jejich náklady, jakož i pokud jde o požadavek týkající se cestovních výdajů, ty budou posouzeny níže pod položkou „Náklady a výdaje“.

Soud dále shledává, že v důsledku jeho trestního stíhání a odsouzení utrpěl stěžovatel morální újmu, která není dostatečně kompenzována výše nalezeným nálezem porušení článku 10 Úmluvy. Při posuzování na základě ekvity přiznává Soud stěžovateli z tohoto titulu částku 6000 EUR.

B. Náklady a výdaje

60. Stěžovatel požadoval částku 4860 EUR na úhradu jeho právního zastoupení před Soudem. V souladu se smlouvou, kterou stěžovatel uzavřel s paní Dlužořovou, pokrývá tato částka rovněž období, během kterého byl stěžovatel formálně zastoupen panem Hrubalou.

61. Vláda tvrdila, že paní Dlužořová zastupovala stěžovatele od 8. května 2003. Jakákoliv úhrada by se tudíž měla týkat pouze období po tomto datu. Vláda dále uvedla, že náhrada by měla být poskytnuta pouze za ty výdaje, které lze pokládat za přiměřené co do jejich výše.

62. S přihlédnutím k dokumentům, které má k dispozici, Soud přiznává stěžovateli částku 350 EUR jako náhradu nákladů a výdajů vynaložených při vnitrostátním řízení. Tato částka přibližně odpovídá požadavkům, o nichž Soud rozhodl, že je posoudí pod touto položkou (viz výše odstavec 59).

Pokud jde o požadavek týkající se jednání podle Úmluvy, Soud na základě předložených dokumentů přiznává stěžovateli požadovanou částku 4860 EUR.

C. Úroky z prodlení

63. Soud pokládá za vhodné, aby úroky z prodlení měly základ v marginální úrokové míře Evropské centrální banky, k níž by měly být připočteny tři procentní body.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. Konstatuje, že byl porušen článek 10 Úmluvy;

2. Konstatuje,

(a) že žalovaný stát je povinen zaplatit stěžovateli do tří měsíců ode dne, kdy se tento rozsudek stane konečným podle článku 44 § 2 Úmluvy, 6000 EUR (šest tisíc euro) jako náhradu morální újmy a částku 5210 EUR (pět tisíc dvě stě deset euro) jako náhradu nákladů a výdajů, což bude převedeno na národní měnu žalovaného státu kurzem platným v den vyrovnání, plus jakoukoli daň, která může být splatná;

(b) že po uplynutí výše uvedených tří měsíců až do vyrovnání budou splatné prosté úroky z výše uvedené částky o sazbě rovnající se marginální úrokové míře pro půjčky Evropské centrální banky plus tři procentní body, a to během doby prodlení;

3. Zamítá zbývající část stěžovatelova požadavku na spravedlivé zadostiučinění.

Vyhotoveno v anglickém jazyce a vyhlášeno písemně dne 31. října 2006 v souladu s ustanovením 77 § 2 a 3 Jednacího řádu Soudu.

T.L. EARLY
tajemník sekce

Nicolas BRATZA
předseda